

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA NÁRODNÉHO HOSPODÁRSTVA

Význam zoskupenia Vyšehradská štvorka v kontexte európskych integračných procesov
Significance of Visegrad Group Countries in terms of European Integration Processes

Študent:

Lucia Hajduková

Vedúci bakalárskej práce:

Ing. Natalie Uhrová, Ph.D.

Ostrava 2011

Prehlásenie

Prehlasujem, že som bakalársku prácu *Význam zoskupenia Vyšehradská štvorka v kontexte európskych integračných procesov* vypracovala samostatne pod vedením Ing. Natalie Uhrovej, Ph.D. a uviedla som v zozname literatúry všetky použité literárne a odborné zdroje.

V Ostrave 11. 05. 2011

---

vlastnoručný podpis

Pod'akovanie

Touto cestou by som sa rada pod'akovala vedúcej mojej bakalárskej práce Ing. Natalii Uhrovej, Ph.D., za jej cenné pripomienky a rady, ktorými prispievala k vypracovaniu tejto bakalárskej práce. Ďakujem za odbornú pomoc a čas venovaný pri tejto práci.

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Vznik Vyšehradskej skupiny.....	7
2.1	Integračné procesy v Európe.....	7
2.2	Formovanie Vyšehradskej skupiny.....	10
2.3	Vyšehradská spolupráca v rokoch 1993-1998	13
2.4	Vyšehradská spolupráca v rokoch 1998-2004	16
2.5	Spolupráca krajín V4 po vstupe do Európskej únie.....	20
3	Pohľady na Vyšehradské zoskupenie zo zahraničia.....	24
3.1	Rakúsko	24
3.2	Nemecko	26
3.3	Slovinsko	28
3.4	Krajiny Beneluxu.....	30
4	Význam stredoeurópskej spolupráce v budúcom vývoji Európskej únie	33
4.1	Potenciálne rozšírenie Vyšehradskej skupiny.....	38
4.2	Vyšehradská skupina ako vzor pre iné krajiny	39
4.3	Spolupráca V4 s inými regionálnymi zoskupeniami	41
4.4	Budúcnosť Vyšehradskej spolupráce.....	43
5	Záver.....	47
	Zoznam použitej literatúry.....	49

Zoznam skratiek

Prehlásenie o využití výsledkov bakalárskej práce

1 Úvod

Vyšehradské zoskupenie Českej republiky, Slovenskej republiky, Maďarska a Poľska je významným príkladom stredoeurópskej regionálnej spolupráce v oblasti kultúrnej, politickej, hospodárskej a mnohých ďalších. Je dlhodobo hodnotené ako najvplyvnejšie a najdynamickejšie integračné zoskupenie v strednej Európe. Na rozdiel od iných regionálnych štruktúr spolupráca vo formáte Vyšehradskej štvorky dokázala prekonať úzko chápaný politický rámec a nadobúda výrazne pragmatický charakter. Získala si rešpekt zo strany ostatných partnerov v EÚ, ale aj štátov západného Balkánu a východnej Európy, ktorým slúži ako určitý model pri realizácii ich integračných snáh.

Z uvedených dôvodov je hlavným cieľom predkladanej práce získať akýsi pohľad na spoluprácu Vyšehradskej skupiny od jej vzniku v roku 1991 až do súčasnej doby, a to v kontexte integračných procesov prebiehajúcich v Európe. Rovnako chcem načrtnúť aj pravdepodobné budúce oblasti jej pôsobenia.

Jadro práce je členené do troch kapitol a trinástich podkapitol. Prvá kapitola sa vo všeobecnej rovine zaoberá integračnými procesmi v Európe, najmä motívami, ktoré štáty vedú k tomu, aby vytvárali určité zoskupenia. Ďalej sa venuje vzniku a histórii Vyšehradskej skupiny a dôležitou súčasťou tejto kapitoly je opis spolupráce členských krajín v jednotlivých etapách jej existencie (rozdelené na etapy 1993-1998, 1998-2004 a samostatnú etapu predstavuje obdobie po vstupe členských krajín do Európskej únie).

Nasledujúca kapitola pojednáva o názoroch a pohľadoch vybraných európskych krajín na V4, a to konkrétne Rakúska, Nemecka, Slovinska a krajín Beneluxu. S väčšinou týchto krajín Vyšehradská skupina rozvíja úspešnú spoluprácu a spoluúčastnia sa na realizácii viacerých projektov. V prípade Nemecka je snaha takúto spoluprácu nadviazať a následne prehĺbiť.

V záverečnej kapitole podávam obraz významu stredoeurópskej regionálnej spolupráce v budúcom vývoji Európskej únie. Tu sa zaoberám potenciálnym rozšírením Vyšehradskej skupiny o ďalšie krajiny, i keď táto téza sa javí málo pravdepodobná a je predpoklad, že V4 bude i naďalej pretrvávať na platforme štyroch pôvodných zakladateľských krajín (samozrejme berúc do úvahy rozdelenie ČSFR na samostatnú Slovenskú republiku a Českú republiku). Následne analyzujem postavenie vyšehradského zoskupenia ako vzoru pre iné európske štáty, a to najmä v súvislosti so špecifickými

vlastnosťami, ktorými V4 disponuje. V ďalšej časti som priblížila vízie spolupráce Vyšehradskej štvorky s inými regionálnymi zoskupeniami v rámci strednej Európy, a to s Regionálnym partnerstvom a Stredoeurópskou iniciatívou. Ako posledné som prezentovala viaceré názory na pravdepodobné budúce fungovanie Vyšehradskej skupiny, ako aj priority na nasledujúce obdobie, ktoré uviedli vrcholní zástupcovia členských krajín v najnovšej deklarácii vydanej pri príležitosti 20. výročia vzniku V4.

Predkladaná bakalárska práca nemá ambície podať všeobsiahly a vyčerpávajúci popis Vyšehradskej skupiny, ale snaží sa poukázať na základné vlastnosti tohto zoskupenia, ako i na jeho charakteristické špecifiká a podmienky, v ktorých členské štáty V4 navzájom spolupracujú.

2 Vznik Vyšehradskej skupiny

Medzinárodná spolupráca v každej svojej forme predstavuje určitý spôsob realizácie záujmov jej účastníkov. V čím viac otázkach sa vzájomne pretínajú alebo prelínajú, tým nádejnejšie sú predpoklady pre to, aby sa úspešne rozvíjala. Dôležitými faktormi, ktoré môžu medzinárodnú spoluprácu významne podmieňovať a motivovať, sú spoločné alebo podobné historické skúsenosti, geografická poloha, porovnateľné demografické parametre, približne rovnaká úroveň ekonomickej výkonnosti a mnohé ďalšie okolnosti. Graham a Newnham (1998) v súvislosti s regionálnou spoluprácou hovoria o tzv. homogenite štátov, ktorá sa premieta do štyroch rovín – sociálnej (kam spadá rasa, náboženstvo, kultúra a história), hospodárskej (ktorú vyjadruje ekonomická úroveň a možnosť integrácie), politickej (typ politického systému) a vonkajšej (ktorá zahŕňa zahraničnopolitickú spoluprácu a spoločné inštitúcie). Pri zohľadnení vyššie spomenutého je možné konštatovať, že pre vznik vyšehradskej spolupráce existovali a pre jej rozvoj naďalej existujú mimoriadne priaznivé predpoklady. Rozhodujúcim faktorom, ktorý jej obsah, úroveň aj rozsah určoval, boli však politici účastníckych krajín, ktorí sa v tej ktorej dobe podieľali na vládnej moci. Tým aj možno vysvetliť doterajšiu značne kolísavú úroveň vyšehradskej spolupráce. Vyšehradská skupina je jedným z viacerých integračných zoskupení, ktoré v Európe vznikli a naďalej existujú. Každé z nich má určité špecifiká, ale vo všeobecnosti disponujú viacerými spoločnými rysmi.

2.1 Integračné procesy v Európe

Nutné je zdôrazniť rozdiel medzi integráciou a kooperáciou kvôli hlbšiemu pochopeniu integračných procesov. Zatiaľ čo kooperáciou si jednotlivé štáty ponechávajú svoju suverenitu a rozhodovacie právomoci, tak naopak v rámci integrácie počítajú s dobrovoľným vzdávaním sa časti svojich suverénnych práv, z čoho vyplýva aj cieľ integrácie - zjednotiť sa.

Nováčková poukazuje na zložitosť jasného zadefinovania integrácie: „*Integrácia je všeobecne uznávaný jav, avšak poprední odborníci z oblasti ekonómie a práva, zaoberajúci sa podstatou tak integrácie, ako aj kooperácie, ešte nedospeli k ich presnej a jednotnej definícii,*“ (Nováčková, 2000, str. 36).

Podľa Majerovej „*integračné tendencie sú prejavom dlhodobých internacionalizačných procesov, presadzujúcich sa vo svetovej ekonomike, kde internacionalizáciu ekonomík vo svetovej ekonomike chápeme ako proces trvalého a postupného prepojovania ekonomík vo svetovej ekonomike, ktorý sa realizuje prostredníctvom stále sa rozširujúcej siete medzinárodných vzťahov.*“ (Majerová, 2007, s. 12) Jedná sa teda o akýsi integračný proces, ktorý vyúsťuje ku vzniku rôznych typov a foriem integrácií a zoskupení. Základom a východiskom takejto internacionalizácie je postupne rozširovať a prehĺbovať medzinárodnú deľbu práce. Vďaka čomu sa alokujú výrobné faktory a produkujú výrobky a služby v medzinárodnom meradle.

Treba zdôrazniť, že internacionalizácia so sebou nesie taktiež nutnosť zaistiť svoje potreby prostredníctvom dovozu a na druhej strane nutnosť prispôbovať využitie zdrojov svetovým trhom, tým pádom spolu s internacionalizáciou dochádza k tzv. interdependencii, čo je proces prehĺbovania vzájomnej závislosti jednotlivých štátov a umožňuje prechod k takým vzťahom, ktoré majú charakter ekonomickej integrácie (Majerová, 2007).

Integračné ambície krajín sú podmienené rozličnými faktormi a motívmi:

Ekonomické motívy

V praxi existuje viacero foriem integrácie, no spomedzi nich sa najčastejšie objavuje ekonomická integrácia, čo zapríčiňuje fakt, že záujmy medzi jednotlivými krajinami sa najčastejšie objavujú v súvislosti so záujmami ekonomickými. Ďalšími veľmi významnými formami sú integrácia politická a vojenská.

Ekonomickú integráciu môžeme charakterizovať ako proces spájania a prepájania stávajúcich národných ekonomík vo svetovej ekonomike, ktorého cieľom je postupné odstránenie prekážok voľného pohybu tovaru a služieb a výrobných faktorov. Pre túto integráciu existujú rôzne motívy, ktoré môžeme zhrnúť do dvoch kategórií, a to konkrétne motívy ekonomické a motívy politické. (Majerová, 2007)

Ekonomické motívy sú založené na rôznych očakávaniach, ktoré môžu byť nasledujúce:

- veľký spoločný trh umožňuje rast výroby, úspory z rozsahu a racionálnejšie využívanie zdrojov,
- oslabenie negatívnych dopadov cyklického kolísania v rámci svetového trhu,

- pozitívny vplyv integrácií na technologický pokrok nielen v národných ekonomikách,
- posilnenie ekonomickej pozície danej integrovanej oblasti v rámci kontinentálneho alebo svetového trhu,
- rozšírenie zdrojov (najmä pri menej rozvinutých ekonomikách), nové odvetvia výroby,
- posilnenie vyjednávacích pozícií voči tretím krajinám a ďalším organizáciám.

Politické motívy

Zatiaľ čo integračné procesy z pohľadu ekonomických motívov sú dobrovoľné, o politických motívoch sa to nedá jednoznačne tvrdiť. Pokiaľ sa pozrieme či už na politické motívy ekonomických integrácií (napr. Rada vzájomnej hospodárskej pomoci RVHP) alebo bezpečnostných integrácií (napr. Severoatlantická Aliancia NATO, Varšavská zmluva), ich vznik bol vynútený vtedajšou politickou situáciou. Navyše motívy politické nemusia korešpondovať so záujmami ekonomickými a integrácia tak nie je možná, čo taktiež dokladá integračná tendencia niektorých arabských štátov v minulosti. (Majerová, 2007)

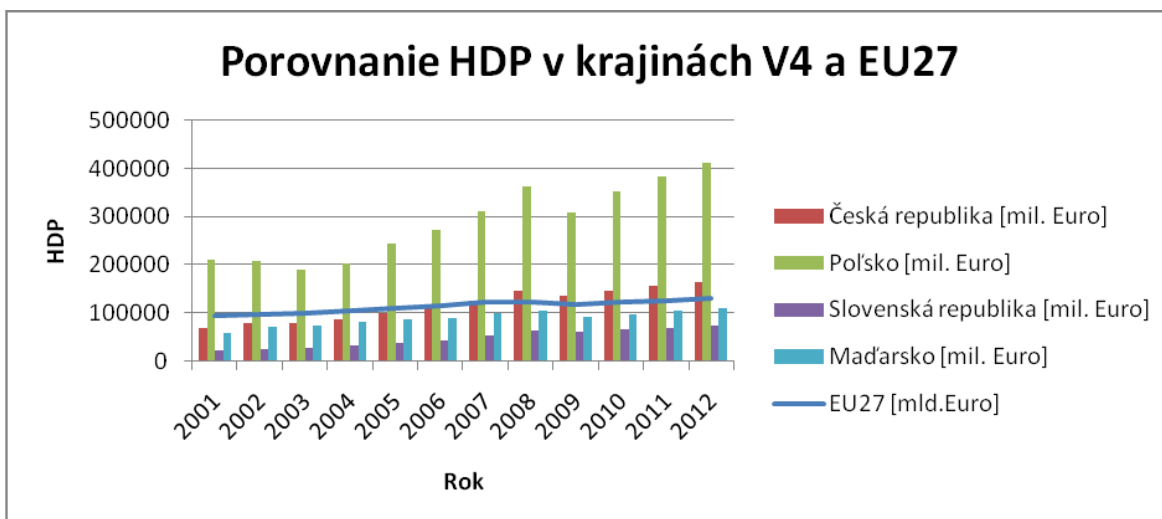
Ostatné motívy

Okrem integračných zoskupení ekonomického charakteru existujú aj zoskupenia, ktoré nemajú vyslovene ekonomický charakter, no aj napriek tomu napomáhajú k ekonomickému, politickému, sociálnemu, bezpečnostnému a právnomu rozvoju zúčastnených krajín.

K takýmto zoskupeniam patria:

- vojensko-politické organizácie (ako napr. ANZUS, OBSE, NATO),
- komoditné organizácie, OECD alebo Svetová banka či odborné organizácie OSN,
- hospodársko-politické zoskupenie – patrí tu napr. G8, LAS a V4.

Základným motívom integrácie je očakávaný prospech, ktorý z daného zoskupenia má pre štáty plynúť. Najvýznamnejším integračným zoskupením, ktoré v Európe vzniklo je Európska únia a jeho prospešný efekt na ekonomiky krajín môžeme vidieť na rastúcom HDP (pre ilustráciu vybraté práve krajiny Vyšehradskej skupiny; viď Graf 1).

Graf 1 Porovnanie vývoja HDP v rokoch 2001-2012 v krajinách Vyšehradskej skupiny [mil. Euro] a EU27 [mld. Euro]. Zreteľne je viditeľný rast HDP po vstupe do EÚ v roku 2004. (Zdroj údajov Eurostat)

Rovnako tak bol motivovaný aj vznik Vyšehradskej skupiny, ktorá spojila krajiny so spoločným osudom v snahe zabezpečiť prospech v oblasti ekonomickej, politickej, sociálnej, kultúrnej a bezpečnostnej.

2.2 Formovanie Vyšehradskej skupiny

Historický základ pre stredoeurópsku spoluprácu v oblasti politiky a obchodu položilo stretnutie uhorského, poľského a českého kráľa v roku 1335 vo Vyšehrade (History of Visegrad Group, 2006). Toto stretnutie sa napriek tomu, že nedospelo k významnejším výsledkom, považuje za symbol spolupráce týchto troch stredoeurópskych krajín (Oravec, 2001). Snahy o vytvorenie podobného modelu sa vyskytovali aj v období habsburskej ríše a renesancia myšlienky kooperácie krajín strednej Európy nastala v medzivojnovom období 20. storočia (Lukáč a Gyárfášová, 2002). Druhá svetová vojna následne opäť otriasla celým svetom a veľkou časťou Európy aj dlhotrvajúci komunistický režim. Logickým vyústením bol preto záujem krajín s podobným osudom o užšiu spoluprácu. To sa prejavilo najmä po novembri 1989 u československých predstaviteľov, ktorí boli presvedčení, že v kooperácii s ostatnými štátmi regiónu dosiahnu svoje kľúčové ciele oveľa jednoduchšie. Ich hlavnou snahou bolo zbaviť sa vojensko-politických

a ekonomických záväzkov, ktoré im plynuli z členstva vo Varšavskej zmluve a Rade pre vzájomnú hospodársku pomoc (RVHP) a ktoré ich značne obmedzovalo pri rozhodovaní (Leška, 2003).

Hlavnou postavou pri iniciovaní politickej i ekonomickej spolupráce v rámci vyšehradskej trojky ako neinštitucionalizovaného zoskupenia troch stredoeurópskych krajín – Maďarska, Poľska a Československa, bol vtedajší československý prezident Václav Havel. Názov vyšehradskej skupiny je odvodený od severomaďarského mesta Vyšehrad, kde sa konala schôdza medzi československým prezidentom Václavom Havlom, predsedom maďarskej vlády Józsefom Antallom a poľským prezidentom Lechom Walesom a kde spomínaní traja vodcovia 15. februára 1991 podpísali deklaráciu o úzkej spolupráci svojich troch krajín na ceste k európskej integrácii. Práve po páde komunistických režimov v týchto krajinách bola dôležitá ich spolupráca pri prechode od totalitného režimu k slobodnej, pluralistickej a demokratickej spoločnosti (History of the Visegrad Group, 2006).

V prijatej deklarácii boli ich spoločné ciele definované takto:

- *„v plnom zmysle obnovenie štátnej suverenity, demokracie a slobody;*
- *likvidácia všetkých existujúcich spoločenských, ekonomických a duchovných pozostatkov totalitného systému;*
- *vybudovanie parlamentnej demokracie, moderného právneho štátu, dodržiavanie ľudských práv a základných slobôd;*
- *vytvorenie moderného trhového hospodárstva;*
- *plné zapojenie do európskeho politického, hospodárskeho, bezpečnostného a právneho systému.“* (Deklarácia o spolupráci Českej a Slovenskej federatívnej republiky, Poľskej republiky a Maďarskej republiky na ceste európskej integrácie, 1991).

V máji 1992 v Prahe sa hlavní predstavitelia členských štátov stretli, aby zhodnotili dovtedajšiu spoluprácu. V prijatom vyhlásení ju zadefinovali ako nový model vzťahov v strednej Európe, založených na kooperácii pri rozvoji demokracie a trhov orientovanej ekonomiky a na spoločnom zapojení sa do procesov európskej integrácie. Z vyhlásenia je taktiež zrejmé, že ju vnímali ako stabilizačný faktor strednej a východnej Európy

a potvrdili, že ju nepovažujú za konkurenčnú platformu ku kľúčovým integračným procesom európskeho kontinentu.

Prvé výsledky, ktorými sa skupina prezentovala, potvrdili slová vyhlásenia. Spoločný postup Československa, Maďarska a Poľska uľahčil jednania o odsune sovietskych vojsk a urýchlil rozpad Varšavskej zmluvy, čím prispel k tomu, že politickí predstavitelia EÚ a USA vnímali túto časť Európy ako najpripravenejšiu na postupné včleňovanie do európskych a transatlantických štruktúr. Odrazilo sa to aj vo vyhlásení, ktoré podpísali na schôdzke vo Washingtone prezidenti USA a ČSFR George Bush a Václav Havel. Konštatovali v ňom, že posilňovanie tradičných hospodárskych, kultúrnych a politických zväzkov pomôže národom strednej Európy prekonať ich historické rozpory a urýchli ich európske integrovanie. USA takúto spoluprácu uvítali a vyjadrili presvedčenie, že *„takáto spolupráca napomôže k zabezpečeniu nezvratnosti demokratických premien a k pokojnému urovnaniu všetkých sporov.“* (Joint Declaration of the United States of America and the Czech and Slovak Federal Republic, 1991). Z uvedeného je zrejmé, že záujmy všetkých jej účastníkov súhlasili so stratégiou Západu pri zjednocovaní Európy.

Praktické skúsenosti už v tomto ranom štádiu potvrdzovali mnohostrannú výhodnosť trojstrannej spolupráce na rôznych úrovniach. Hoci sa jej aktéri nevyvarovali často značného formalizmu a dopustili sa aj početných chýb, vyplývajúcich z niektorých nereálnych predstáv, mala svoj význam. Prispievala k riešeniu ako perspektívnych úloh spojených s prípravou účastníckych krajín na integráciu do európskych štruktúr, tak i k prekonávaniu konkrétnych problémov, ktoré sa vyskytovali medzi nimi. Aj preto ju predstavitelia európskych a transatlantických integračných zoskupení s uznaním akceptovali. Ich podpora vyšehradskej skupiny nebola založená len na pragmatickej úvahe. Motivoval ju jeden z nemenej dôležitých politických aspektov a snaha o zabezpečenie politickej stability v tak citlivej oblasti, akou stredná Európa v tej dobe bola. Nie všetci členovia prvej ponovembrovej česko-slovenskej vlády však uznávali všestrannú regionálnu spoluprácu postkomunistických krajín. Ministri Vladimír Dlouhý a Václav Klaus z nej preferovali len ekonomickú dimenziu. V apríli 1992 presadili vytvorenie Výboru pre spoluprácu v strednej Európe, z ktorého potom vzišla Stredoeurópska dohoda o voľnom obchode (*Central European Free Trade Agreement, CEFTA*). Tá, odvolávajúc sa na Vyšehradskú deklaráciu a Krakovskú deklaráciu, pripomínala *„zámer zúčastnených krajín aktívne sa zúčastňovať na procese ekonomickej integrácie v Európe a vyjadrovala ich*

pripravenosť spolupracovať pri hľadaní spôsobov, ako posilniť tento proces. Rovnako potvrdzovala ich záväzok voči princípom trhovej ekonomiky, ktorá vytvorila základ ich vzťahov“ (Central European Free Trade Agreement, 1992). Podarilo sa ju uzavrieť v Krakove 21. decembra 1992, už ale nie medzi tromi, ale medzi štyrmi stredoeurópskymi štátmi - ČR, SR, Maďarskom a Poľskom. Neskorší vývoj správnosť tohto kroku potvrdil, avšak súčasne znázorňoval ekonomickú jednostrannosť zahraničnopolitických prístupov niektorých českých politikov (Karlík, 2003). Pod zámienkou nevyhnutnosti rozšírenia obchodných vzťahov úplne ignorovali ostatné aspekty spolupráce v rámci vyšehradskej skupiny. V tom spočívala aj hlavná príčina jej postupného umŕtvenia.

2.3 Vyšehradská spolupráca v rokoch 1993-1998

Vývoj spolupráce Vyšehradskej skupiny narážal v tomto období na celý rad problémov. Z nich bolo dobre viditeľné napríklad osobitné postavenie Poľska kvôli jeho veľkosti, významu jeho geostrategického postavenia a ekonomickým zvláštnostiam. Ďalej to bolo súperenie jednotlivých krajín medzi sebou o to, kto je „favoritom“ Západu. Zvlášť to bolo vidieť napríklad na „žiarlivosti“ medzi Českou republikou a Maďarskom v otázke, kto priláka najviac zahraničného kapitálu. Ďalším problémom bola citlivá otázka postavenia početnej maďarskej menšiny na Slovensku, ako aj v 90. rokoch vykazované prvky nestability stranického systému na Slovensku (vznik a rozpad mnohých politických strán, ktoré počas svojej krátkej existencie boli účastné na vládnej moci) (Horváth, 2004).

Vláda Českej republiky, ktorá sa vytvorila po parlamentných voľbách v roku 1992, svoj odmietavý vzťah k vyšehradskému zoskupeniu zdôvodňovala jednak nedostatkami z prvých rokov vzájomnej spolupráce a problémami, ktoré ju zákonite sprevádzali. Rozhodujúcim motívom pritom bola mylná interpretácia postavenia a možností ČR medzi reformnými štátmi vo vzťahu k Európskej únii a neskôr aj k NATO. Vtedajšie pozície predstaviteľov českého kabinetu vychádzali z tézy, že Vyšehradská spolupráca vlastne zväzuje ruky ČR na úspešnej "ceste do Európy". To bolo spôsobené aj tým, že ekonomické ukazovatele jednoznačne ukazovali na rýchlejšiu rast ekonomiky Českej republiky oproti Maďarsku, Poľsku a Slovensku. Česká zahraničná politika zavrhol princíp medzinárodnej solidarity a zdôrazňovala moment rýchlosti integrácie do EÚ a NATO bez ohľadu na ostatné stredoeurópske štáty. Vtedajší český premiér Václav Klaus svoje stanovisko k

regionálnej spolupráci vysvetlil v rozhovore pre francúzsky denník *Le Figaro* v januári 1993: "*Vyšehrad sa nás netýka. Jednalo sa o proces, ktorý celkom umelo vyvolali západné krajiny*" (Leška, 2003, str. 11). Ďalšou príčinou, ktorou zdôvodňoval svoj názor, bola obava z inštitucionalizácie regionálnej spolupráce, hoci v tom čase o ňu v podstate nikto sústredene neusiloval. V jednom interview zdôraznil: "*Žiadne budovanie malej vyšehradskej Európy nemôžeme zvažovať. Osobne verím, že v celej Európe zvíťazí liberálna idea, ktorá porazí všetky intervenčné socialistické pokusy*" (Leška, 2003, str. 11).

Vzťahy medzi Českom a Slovenskom boli negatívne ovplyvnené v dôsledku rozpadu federácie, kedy i napriek pokojnému priebehu „zamatovej revolúcie“ existovali medzi nástupníckymi štátmi, t. j. Slovenskou republikou a Českou republikou, viaceré sporné otázky. Hoci premiéri Českej a Slovenskej republiky Václav Klaus a Vladimír Mečiar prechovávali voči sebe osobný rešpekt, v období od začiatku roka 1993 až do októbra 1997 nedošlo k ich oficiálnemu stretnutiu. Taktiež boli neustále vedené spory o štátnej hranici medzi oboma štátmi, ktoré sa podarilo zmierniť až samotným podpisom Zmluvy o vymedzení štátnych hraníc v januári 1996 medzi ministrom vnútra SR Ľudovítom Hudekom a ministrom vnútra ČR Jánom Rumlom. Je potrebné zdôrazniť, že negatívne vzťahy medzi oboma krajinami boli prehľbované aj v dôsledku výrokov najvyšších štátnych predstaviteľov, osočovaniu hláv štátov a v neposlednom rade aj v dôsledku vnútornej politiky vedenej treťou Mečiarovou vládou.

Situácia na Slovensku bola zložitá, nakoľko len v roku 1994 boli tri vlády, čo znemožňovalo aktívnu účasť Slovenska na spolupráci zoskupenia. Slovenský premiér Vladimír Mečiar, ako druhá vedúca osobnosť útlmovej fázy vyšehradskej spolupráce, sa stal pre ostatné štáty najmä v rokoch 1994-1998 ťažko prijateľným partnerom. Na rozdiel od svojho českého náprotivku záujem o rozvíjanie spolupráce často deklaroval a dokonca navrhoval, aby sa Bratislava stala sídlom sekretariátu V4. Avšak svojimi nedemokratickými praktikami voči opozícii, snahou o diskreditáciu prezidenta, straníckym poňatím veľkej privatizácie a ďalšími vnútropolitickými opatreniami nezlučiteľnými s normami právneho štátu sa *de facto* sám z regionálnej spolupráce vylúčil.

Slovensko sa nepostavilo negatívne voči spolupráci v rámci Vyšehradskej štvorky, avšak mnohé úkony urobené v jeho zahraničnej politike boli v rozpore s víziou, ktorú sa snažili uskutočňovať ostatné členské štáty. Podľa Vykoukala „*Vyšehrad mal byť pre Slovensko „záchrannou sieťou“ jeho zahraničnej politiky, mal nahrádzať neúspechy Slovenska v západnej integrácii*“ (Vykoukal, 2003, s. 238).

Poľskí a maďarskí politici prejavovali nad stavom, ku ktorému prispeli politici následníckych štátov po zaniknutom Československu, značné sklamanie. Poľsko a Slovensko uzavreli v roku 1996 neformálnu dohodu o strategickom partnerstve, ktorá spočívala na obhajobe úsilia Slovenska vstúpiť do EÚ a NATO. Neskôr sa však vyskytli menšie komplikácie po výrokoch poľského prezidenta Kwasniewského v Budapešti, v ktorom okrem iného zaznelo, že ČR, Maďarsko a Poľsko sa môžu stať plnoprávnymi členmi EÚ, a to v rovnakom čase, avšak Slovensko, vzhľadom k svojej vnútro politickej situácii, až neskôr. Pri stretnutí predsedov vlád SR a Poľska už ale obe strany hovorili o tom, že majú rovnaký záujem na tom, aby SR vstúpila do EÚ a NATO v rovnakom čase ako ostatné krajiny Vyšehradskej skupiny. V roku 1997 však Poľsko v súvislosti so stupňujúcim sa deficitom demokracie na Slovensku znovu vyjadrilo svoje pochybnosti o vstupe Slovenskej republiky do európskych a transatlantických štruktúr.

Maďarsko-slovenské vzťahy boli aj v tomto období poznačené stigmou z minulosti, napriek množstvu podpísaných zmlúv medzi týmito krajinami. Jednou z najvýznamnejších bola Základná zmluva o dobrom susedstve a priateľskej spolupráci medzi Maďarskom a Slovenskou republikou, podpísaná v Paríži 19. marca 1995 slovenským premiérom Vladimírom Mečiarom a maďarským premiérom Gyulom Hornom. Maďarsko v tejto vyjadrilo vôľu rešpektovať nemennosť štátnych hraníc so Slovenskou republikou a tá sa zase zaviazala rešpektovať práva národnostných menšín. Tento jeden z mála pozitívnych krokov Mečiarovej vlády však sprevádzalo predlžovanie ratifikácie v Národnej rade Slovenskej republiky, kde predovšetkým Slovenská národná strana presadzovala, aby bol prijatý interpretačný dodatok týkajúci sa neposkytnutia kolektívnych práv maďarskej menšiny. Na takéto kontroverzné vyjadrenia nadviazali aj škandálne návrhy samotného Vladimíra Mečiara v roku 1997 na vzájomnú výmenu príslušníkov slovenskej a maďarskej menšiny.

Ďalší spor medzi Slovenskou republikou a Maďarskom sa týkal vodného diela Gabčíkovo - Nagymaros, pričom tento spor riešil aj Medzinárodný súdny dvor v Haagu. Rozsudok vydaný v septembri 1997 dal za pravdu argumentom slovenskej strany, avšak vôbec nezmiernil nacionálne napätie medzi oboma stranami, pretože kríza slovensko-maďarských vzťahov pokračovala. Návrh dohody vyvolal nevôľu Maďarov, ktorí v Budapešti demonštrovali proti dostavbe dolnej časti vodného diela. Pod tlakom verejnosti maďarská vláda odstúpila od podpisu dohody až do tej doby, než bude vypracovaná

dodatočná analýza. Tá však nebola vypracovaná ani do konca roku 1998, čo znamenalo, že o dohode musela rozhodnúť až nasledujúca vláda (Nováková, 2008).

Práve kvôli konfliktnosti zástupcov slovenskej politiky a jednostrannému zameraniu českých predstaviteľov, okolité krajiny privítali výsledky parlamentných volieb v Česku a na Slovensku v roku 1998, ktoré vytvorili priaznivú politickú situáciu pre revitalizáciu vyšehradskej spolupráce v plnom rozsahu.

2.4 Vyšehradská spolupráca v rokoch 1998-2004

Česká vláda si po parlamentných voľbách v roku 1998 pod tlakom ekonomickej situácie a stavu vyjednávania o členstvo v Európskej únii uvedomila nevyhnutnosť regionálnej kooperácie. České, ale i poľské a maďarské politické elity boli presvedčené, že stabilita a prosperita regiónu strednej Európy nie je možná bez aktívneho zapojenia Slovenska do integračných procesov tak do EÚ, ako i NATO. Výmenou politických elít Slovensko dokázalo, že je pripravené správať sa zodpovedne nielen voči sebe samému, ale aj k susedným krajinám (Bilčík a Strážay, 2006). Tieto skutočnosti viedli k tomu, že rok 1998 sa stal z hľadiska kooperácie krajín Vyšehradskej štvorky prelomový.

Uskutočnené zmeny mali veľký význam i v medzinárodnom meradle – prijalo sa rozhodnutie o začatí prístupových rokovaní do Európskej únie. Výsledkom bol summit premiérov Českej republiky, Maďarska a Poľska v Budapešti, ktorý sa konal 21. októbra 1998. Česká republika bola na tomto summite iniciátorom prijatia Budapeštianskeho prehlásenia predsedov vlád Českej republiky, Maďarskej republiky a Poľskej republiky, ktorí sa týmto prehlásením opätovne prihlásili k Vyšehradskej deklarácii z 15. februára 1991. Zo znenia prehlásenia bolo zrejmé, že prioritou obnovennej spolupráce v rámci krajín vyšehradskej skupiny by mali byť predovšetkým otázky spojené s ich integráciou ako do Severoatlantickej aliancie, tak aj do Európskej únie. Jeho signatári využili prvú príležitosť, aby vyjadrili novej slovenskej vláde solidaritu a podporili ju v jej snažení o návrat na integračnú trajektóriu. Vláda Mikuláša Dzurindu ponúknutú ruku ochotne prijala a aktívne sa zapojila do aktivít, ktoré boli budapeštianskym stretnutím troch účastníkov vyšehradskej spolupráce, a zároveň nových členov NATO, odštartované.

Vo všeobecnosti sa dá teda konštatovať, že v Budapešti sa odohral nový impulz pre obnovenie a prehĺbenie kooperácie medzi krajinami Vyšehradskej štvorky. Solidarita

ostatných troch krajín voči Slovensku, ktoré sa na rozdiel od svojich susedov nestalo v roku 1999 členskou krajinou NATO a zaostávalo i v procese vstupu do Európskej únie, sa prejavovala veľmi konkrétnymi krokmi vo forme odovzdávania informácií, skúseností a rád predovšetkým zo strany Českej republiky a Poľska (Bilčík a Strážay, 2006). Leško to hodnotí ako „*výhodu Slovenska, nakoľko pri rokovaníach s EÚ mohla využívať skúsenosti z rokovaní vyšehradských susedov a to najmä pri predkladaní pozičných dokumentov k jednotlivým kapitolám a pri vyvarovaní sa v istých negatívnych sprievodných javov integrácie*“ (Leško, 1998, str. 60).

Významným prejavom znovuoobnovenej spolupráce bol vznik Medzinárodného vyšehradského fondu (MVF) na základe rozhodnutia summitu na českom zámku Štířín 9. júna 2000. Jeho cieľom je uľahčenie a podpora rozvoja úzkej spolupráce medzi krajinami V4, ako aj medzi týmito krajinami a zahraničím, a to cez grantovú podporu spoločných kultúrnych, vedeckých a vzdelávacích projektov, podporou turizmu a výmenných pobytov (International Visegrad Fund, 2000).

V zapätí po summite zasadal najvyšší orgán Medzinárodného vyšehradského fondu, ktorým je konferencia ministrov zahraničných vecí. Na tomto zasadnutí bol vymenovaný výkonný riaditeľ fondu, čím medzinárodný vyšehradský fond zahájil svoju platnosť a účinnosť.

Z inštitucionálneho hľadiska bol fond pripravený na fungovanie v priebehu pol roka, a to skupinou odborníkov, ktorý boli vybratí z každej krajiny Vyšehradskej štvorky. Prípravy sa zúčastnili aj národní koordinátori na ministerstvách zahraničných vecí Vyšehradskej kooperácie z Českej republiky, Maďarska, Poľska a Slovenska. Ku dňu vzniku boli pripravené všetky základné a potrebné dokumenty, a to: štatút fondu, jeho vnútorné predpisy, pravidlá rozdeľovania prostriedkov a postavenie všetkých orgánov fondu.

Riadiacimi orgánmi MVF sú Konferencia ministrov zahraničných vecí krajín V4 a Rada veľvyslancov V4. Administratívno-výkonným orgánom MVF je sekretariát – výkonný riaditeľ a zástupca výkonného riaditeľa MVF. Oficiálnym jazykom MVF/IVF je angličtina.

V súčasnosti Medzinárodný vyšehradský fond podporuje kooperáciu medzi členskými krajinami v týchto oblastiach:

- oblasť spoločných kultúrnych akcií,

- oblasť vedy a techniky,
- oblasť vzdelávania,
- oblasť mládežníckej výmeny a ich cezhraničná spolupráca.

Fond si stanovil okrem spomínaného za cieľ aj šírenie informácií o Vyšehradskej štvorke, podporovanie projektov, ktoré by prispievali k oživovaniu stredoeurópskeho povedomia (Medzinárodný vyšehradský fond, 2009).

V rámci ďalšej spolupráce sa 20. októbra 2000 v Bratislave stretli ministri vnútra krajín Vyšehradskej štvorky za účelom rezortnej kooperácie. Primárnou témou ich rokovania bola výmena skúseností a hľadanie riešení v boji proti organizovanému zločinu.

Na zasadnutí 4. mája 2001 v Bojniciach boli kľúčovými témami zasadnutia ministrov životného prostredia prehĺbenie cezhraničnej spolupráce a výmena informácií v rokovanom procese v kapitole Životné prostredie. Ministri životného prostredia podporili Kjótsky protokol (medzinárodná dohoda vyjednaná v súvislosti s globálnym otepľovaním) a zdôraznili potrebu pokračovať v plnení rámcového dohovoru OSN o klimatických zmenách a Kjótskeho protokolu. Ministri na tomto summite podporili aj návrh mimovládnej organizácie Regionálne environmentálne centrum pre strednú a východnú Európu zaviesť cenu regionálneho environmentálneho centra za trvalo udržateľný rozvoj.

Ďalší summit ministrov vnútra krajín Vyšehradskej štvorky sa uskutočnil 10. októbra 2001 v Maďarsku pri Budapešti. Na tomto stretnutí vydala Vyšehradská štvorka kolektívne stanovisko, v ktorom odsúdila teroristické útoky z 11. septembra spáchané na Spojené štáty americké.

Napriek takmer harmonickému fungovaniu sa Vyšehradská skupina nevyhla menším či väčším kolíziám. O jednu z najvýraznejších sa pričínal maďarský premiér Viktor Orbán, ktorý vo februári 2002 na pôde Európskeho parlamentu žiadal, aby ČR a SR zrušili tzv. Benešove dekréty (súbor prezidentských dekrétov vydaných počas 2. svetovej vojny v exile a v prvých povojnových mesiacoch v ČSR zakotvujúc ich právny stav v oslobodenej krajine), pretože sú v rozpore s európskym zákonodarstvom. V predvolebnej rétorike sa dokonca Slovensku vyhrážal, že by maďarský parlament mohol zablokovať jeho prijatie do Severoatlantickej aliancie. Na základe Orbánových tvrdení sa Benešovými dekrétmi zaoberala Európska komisia a konštatovala, že „*považuje otázku dekrétov prezidenta Beneša za vyriešenú a uzavretú*“ (Uznesenie NR SR o Benešových dekrétach: ohlasy v EP, 2007). S odmietavými pozíciami politikov oboch napadnutých krajín sa stotožnil aj

premiér Poľska Leszek Miller. Na protest proti útokom na dvoch partnerov vyšehradskej spolupráce sa premiéri troch štátov odmietli zúčastniť odloženého summitu v maďarskom Keszethely. Podobne sa zachovali aj ministri kultúry týchto krajín.

Nosnou témou tohto obdobia však boli integračné snahy jednotlivých krajín V4. Kooperácia krajín V4 v tejto oblasti priniesla množstvo výhod. Aktívna spolupráca však prekročila hranice V4 a týkala sa aj významných členských štátov únie, akými boli napríklad Nemecko, Rakúsko, Francúzsko, Veľká Británia alebo štáty Beneluxu.

Dňa 31. októbra 2002 sa konala prvá konferencia s názvom „Vyšehradská skupina a Európska únia.“ Cieľom tohto summitu bola výmena skúseností v oblasti komunikačných stratégií, ktoré súviseli s predpokladaným vstupom do Európskej únie. Ďalším dôležitým bodom tejto konferencie bolo prerokovanie možností ďalšej kooperácie krajín Vyšehradskej štvorky a možnosti presadzovania spoločných záujmov V4 v rámci EÚ. 6. a 7. decembra toho istého roku sa konal neoficiálny summit premiérov vlád krajín Vyšehradskej štvorky. Prerokovávanými témami boli možnosti kooperácie Vyšehradskej štvorky v bezpečnostnej politike a pri propagácii tejto skupiny v očiach európskych krajín. Výsledkom spomínaných dvoch konferencií bolo rozhodnutie všetkých štátov Vyšehradskej štvorky o pokračovaní spolupráce.

Ďalším významným dátumom bol 6. február 2003, kedy sa konala druhá konferencia s názvom Ochrana spoločného priestoru Vyšehradských krajín. Na tomto summite sa riešili otázky aktívnej kooperácie, ktorá by bola schopná zaručiť bezpečnosť regiónu pri rešpektovaní Schengenských dohôd (zmluvné dokumenty o postupnom odstraňovaní kontrol na spoločných hraniciach členských štátov EÚ) potláčanie organizovaného zločinu, boj s ilegálnou migráciou a podobne.

Tretia konferencia sa konala 29. apríla v roku 2003. Riešili sa na nej systémy vzdelávania v krajinách Vyšehradskej štvorky, pričom sa zamerala na výmenu názorov o stave vzdelávania, reformách, financovaní a budúcnosti vzdelávacích systémov krajín V4.

Koncom roka 2003 sa prezidenti krajín Vyšehradskej štvorky stretli v Budapešti. Na tomto summite potvrdili rozhodnutia z konferencií v roku 2002 o tom, že spolupráca krajín V4 musí pokračovať aj po vstupe do Európskej únie.

V období záverečných rokovaní s Európskou úniou sa snaha o zachovanie spoločných pozícií prerušila. Jednotlivé krajiny bojovali samy za seba a hoci mnohé ich

požiadavky boli podobné, nedarilo sa zjednotiť ich do konkrétneho postoja. Toto sa prejavilo i na summite v decembri 2003, na ktorom sa rokovalo o finálnej podobe Ústavnej zmluvy Európskej únie. Napriek tomu, že sa premiéri jednotlivých krajín dohodli na koordinácii postojov k tejto otázke, pri samotných rokovaníach boli postoje nejednotné, pričom Poľsko zostalo vo svojej snahe podporiť systém hlasovania v Európskej rade systémom prijatým v zmluve z Nice osamotené. Absentujúcu snahu dospieť k spoločnej pozícii pri rokovaníach o Ústavnej zmluve potvrdil i mimoriadny summit premiérov SR, ČR a Poľska bez účasti maďarského premiéra na zámku neďaleko Prahy. Účastníci deklarovali, že pri ďalších stretnutiach budú vystupovať samostatne (Bičík a Strážay, 2006).

Na tejto konferencii bolo taktiež odsúhlasené spoločné stanovisko k návrhu finančnej podpory Európskej únie a taktiež aj k obmedzeniu vstupu pracovných síl na trhy práce členských krajín Európskej únie. Kľúčovou témou konferencie bola kooperácia štátov Vyšehradskej štvorky po vstupe týchto krajín do EÚ. Predstavitelia konferencie sa dohodli na tom, že spolupráca štátov Vyšehradskej štvorky zostane zachovaná aj po ich vstupe do Európskej únie. Štáty V4 podporili návrh Európskej komisie na finančnú perspektívu únie v období rokov 2007 – 2013.

2.5 Spolupráca krajín V4 po vstupe do Európskej únie

Prvého mája 2004 vstúpili krajiny V4 do Európskej únie a navyše Slovensko vstúpilo 29. marca 2004 do NATO. Štáty V4 v tomto období ešte nie úplne chápali zmysel európskej integrácie, skôr sa medzi nimi jednalo o boj národných záujmov, za čo aj boli ostatnými krajinami kritizované. Vyšehradskú spolupatričnosť po začlenení do Únie charakterizuje zvýšený pragmatizmus, aktivizmus a kooperatívnosť. Predstavitelia spolupracujúcich štátov sa dohodli na súčinnosti pri vyjednávaní o spoločnom úijnom rozpočte na roky 2007-13, prehlbovaní partnerstva s východnými susedmi stojacimi mimo EÚ, v rámci tzv. "východnej politiky", na formulovaní spoločnej pozície k návrhu "Európskej ústavy" a budúcej podobe štruktúr Európskeho spoločenstva. Rovnako sa ich pozornosť koncentrovala aj na plánované rozširovanie Únie, najmä začiatok rokovaní s Tureckom a Chorvátskom (Strážay, 2006). Avšak ukázalo sa, že vstup do Európskej únie priniesol nový obsah, ale nie pevnejšiu väzbu. Vystihol to slovenský premiér Mikuláš

Dzurinda svojím vyjadrením: *"Postupujeme individuálne aj spoločne"* (Macková, 2004, str. 5). Členské republiky vždy spolupracovali do okamihu, keď pre ne bolo výhodnejšie pokračovať cestou partikulárnej diplomacie (Kubáček, 2006).

Vtedajší slovenský minister zahraničných vecí Eduard Kukan však poukázal na dôležitosť zachovania spolupráce V4 aj po vstupe do EÚ. Podľa neho sa Slovensko v rámci svojej zahraničnej politiky najintenzívnejšie zameriava na región strednej Európy. *"Určite nebude pôsobiť ako jednotný blok či hlasovací stroj, ale podobnosť krajín sa premietne do blízkych záujmov, ktoré môžeme spoločne obhajovať,"* uviedol Kukan na margo budúcej spolupráce krajín V4 v EÚ. Stredná Európa je podľa neho pre Slovensko prirodzeným priestorom a prioritou bude dobro susedských vzťahov (Višegrád aj po rozšírení EÚ, 2004).

Vyšehradská skupina zohľadnila vstup členských krajín do EÚ a do NATO v zmene svojej Deklarácie zo dňa 12. mája 2004, ktorú prijala na summite v Kroměžiří. Vyjadruje v nej uspokojenie z dosiahnutia cieľov vytýčených v pôvodnej deklarácii a pripojenie k EÚ hodnotí ako významný krok v znovuzjednotení Európy a ako míľnik na ceste demokratickej transformácie vstupujúcich krajín, ich integračných snáh a spoločnej spolupráce. Rovnako zdôrazňuje, že Vyšehradské zoskupenie bude pokračovať v regionálnych aktivitách so zámerom posilniť identitu stredoeurópskeho regiónu. Zaväzujú sa aj k úzkej spolupráci s najbližšími partnermi v rámci strednej Európy a v špecifických oblastiach aj s inými krajinami, regionálnymi zoskupeniami a medzinárodnými organizáciami.

Spoluprácu v rámci V4 sa zaviazali rozvíjať v týchto oblastiach:

- kultúra,
- vzdelávanie, výmena mládeže, veda,
- pokračovanie posilnenia občianskej dimenzie vyšehradskej spolupráce v rámci Medzinárodného vyšehradského fondu a jeho štruktúr,
- cezhraničná spolupráca,
- infraštruktúra,
- životné prostredie,
- boj proti terorizmu, organizovanému zločinu a nelegálnej migrácii,

- schengenská spolupráca,
- zvládanie katastrof,
- výmena názorov o možnej spolupráci v oblasti práce a sociálnej politiky,
- výmena skúseností v rámci zahraničnej politiky rozvojovej pomoci,
- obranu a zbrojný priemysel (Declaration of Prime Ministers of the Czech Republic, the Republic of Hungary, the Republic of Poland and the Slovak Republic on cooperation of the Visegrád Group countries after their accession to the European Union, 2004).

Na tomto summite sa teda skonštatovalo, že význam stredoeurópskej spolupráce má budúcnosť a to aj napriek tomu, že štáty V4 nemajú úplne totožné záujmy, ktoré by vždy spoločne presadzovali. Pre budúce fungovanie zoskupenia ostávajú jedným z rozhodujúcich faktorov spoločné hranice krajín V4, ktoré podmieňujú spoločné záujmy štátov v rôznych oblastiach. Je nutné zdôrazniť, že rozvoj spolupráce v týchto oblastiach prináša pozitívne výsledky nielen v rámci fungovania V4, ale v rámci celej EÚ. Zoskupenie V4 ako člen EÚ fungovalo na báze flexibilného spoločenstva.

Ďalší dôležitý summit krajín V4 sa uskutočnil v júni 2005 v poľskom meste Kazimierz Dolny. Premiéri krajín V4 sa tu vyjadrili k neúspešnému referendu o prijatí Ústavnej zmluvy EÚ vo Francúzsku a Holandsku. Voči tejto problematike bol postoj jednotlivých krajín V4 do veľkej miery jednotný. Ústava by podľa nich mala byť akýmsi kompromisom a chceli, aby proces jej schválenia prebiehal podľa dohodnutých podmienok tak, aby každý štát mal právo sa k tomuto dokumentu vyjadriť. Na summite sa V4 vyjadrila aj ďalšiemu rozširovaniu Európskej únie o Ukrajinu. Krajiny V4 oznámili, že budú podporovať snahu Ukrajiny, pomôžu jej pri realizácii Akčného plánu EÚ tým, že jej poskytnú svoje vlastné skúsenosti pri zavádzaní reforiem, inštitucionálnom rozvoji, pri zavádzaní zóny voľného obchodu, a pod. (Joint Declaration of the Prime Ministers of the V4 countries on Ukraine, Kazimierz Dolny, 2005).

V roku 2007 sa v Bratislave konalo stretnutie ministrov obrany V4, na ktorom vyjadrili podporu pokračujúcej transformácii NATO v politickej a armádnej sfére, ako aj otvorenej politike Aliancie. Rovnako vyhodnotili posilňovanie transatlantických cieľov a rozvoj spolupráce medzi členskými krajinami NATO a EÚ ako strategické ciele krajín V4 a podporili úsilie priniesť mier a stabilitu do Iraku (Joint Communiqué of the Ministers of Defence of the Visegrad Group Countries, 2007).

V roku 2008 sa konalo rokovanie predsedov vlád V4 s premiérmi štátov Beneluxu, s predsedom Európskej komisie José Manuelom Barrosom a predsedom vlády predsedníckej krajiny EÚ – Slovinska Janezom Janšom. Rozhovory prebiehali počas Európskeho jadrového fóra, ktoré sa konalo v Prahe a týkali sa otázok energetickej bezpečnosti, budúcnosti jadrovej energetiky v Európe a procesu ratifikácie Lisabonskej zmluvy.

V tom istom roku sa premiéri štátov V4, B3, Rumunska a Bulharska stretli s prezidentom Francúzska Nicolasom Sarkozym v poľskom Gdansku v súvislosti s prípravou klimaticko-energetického balíčka. Podarilo sa im dosiahnuť kompromis v otázke pridelovania bezplatných povolení na emisie oxidu uhličitého aj po roku 2013 pre štáty, v ktorých sa viac než 30% energie produkuje z uhlia, čo zohralo dôležitú úlohu pri prijímaní balíčka na úrovni EÚ (Marušiak, 2009).

Z uvedených tém stretnutí zástupcov V4 vidieť smerovanie záujmu tohto zoskupenia a kľúčové oblasti, v rámci ktorých prebiehala i stále prebieha ďalšia spolupráca.

3 Pohľady na Vyšehradské zoskupenie zo zahraničia

Vyšehradská spolupráca si dlhodobo udržiava pozíciu najplyvnejšieho a najdynamickejšieho regionálneho integračného zoskupenia v strednej Európe. Na rozdiel od iných regionálnych štruktúr spolupráca vo formáte Vyšehradskej štvorky dokázala prekonať úzko chápaný politický rámec a nadobúda výrazne pragmatický charakter. Získala si tým rešpekt zo strany ostatných partnerov v EÚ, ako aj štátov západného Balkánu a východnej Európy (Marušiak, 2009).

3.1 Rakúsko

Diskusia o súčasnosti a budúcnosti strednej Európy prebiehala v Rakúsku v 80. rokoch najmä v konzervatívnych intelektuálnych kruhoch blízkyh katolíckej cirkvi. Stredoeurópske rozpoloženie hovoriace o smrti a vzkriesení strednej Európy vyvolalo nemalý ohlas, voči čomu sa po roku 1989 ohradila rakúska zahraničná politika, ktorá chcela zabrániť oživeniu pojmu *Mitteleuropa* (nemecký výraz používaný Nemcami a Rakúšanmi na označenie strednej Európy, ktorá mala byť pod ich nadvládou v období prvej svetovej vojny). Na rozdiel od politických elít si široké vrstvy obyvateľstva priali reorientáciu rakúskej zahraničnej politiky smerom do strednej Európy a vyslovovali sa za zriadenie určitej formy podunajskej federácie. Orientácia však smerovala skôr k podpore práve sa rodiacej dunajsko-adriatickej spolupráce, ktorá bola plne v súlade s tradičným zahraničnopolitickým zameraním. Naopak zárodoky budúcej vyšehradskej spolupráce považovali za konkurenciu a jej vnútornú motiváciu nechápali. Ani pristúpenie Československa k dunajsko-adriatickej skupine (z ktorej sa neskôr vyformovala Pentagonála, Hexagonála, resp. Stredoeurópska iniciatíva), ktoré sa uskutočnilo 10. mája 1990 neubralo na pochopiteľnej, i keď niekedy stagnujúcej dynamike procesu, ktorý viedol k podpisu zakladajúceho vyšehradského prehlásenia z 15. februára 1991. Vzťah Rakúska a Nemecka k Vyšehradu sa stal témou občasných kritických úvah, ktoré však len zriedka obsahovali analýzu zámerov a priorít, ktoré v danej historickej chvíli jednotlivé štáty regiónu presadzovali.

Za základnú inštitucionálnu formu stredoeurópskej spolupráce považovalo Rakúsko vždy Stredoeurópsku iniciatívu (SEI), nakoľko v sebe vždy obsahovala aj adriatickú

dimenziu. Nevôľu Viedne vyvolávala Praha svojim dešpektom voči SEI, najmä Klausovým blokováním rakúskeho a talianskeho úsilia ustanoviť stály sekretariát SEI. Viedeň sa bránila vytváraniu nových deliacich čiar v strednej a východnej Európe a chápala stabilizáciu európskeho stredu komplexnejšie ako diplomacia vyšehradských krajín. V tejto súvislosti vždy prisudzovala SEI značný význam, a to práve pre cieľnú inklúziu balkánskeho priestoru. Z českých politikov našla pre svoje zábery na Balkáne podporu najmä u Václava Havla.

Stagnáciu Vyšehradu po roku 1993 Rakúsko viac-menej len registrovalo, avšak v rakúskych médiách bol označovaný ako skupina najvyspelejších a najpravdepodobnejších kandidátov budúceho východného rozšírenia EÚ. Táto optika sa zmenila po luxemburskom summite EÚ, kedy úlohu najpravdepodobnejších kandidátov prevzali krajiny tzv. luxemburskej skupiny (Česká republika, Poľsko, Maďarsko, Slovinsko, Estónsko). Na tom nič nezmenila ani revitalizácia Vyšehradu v rokoch 1998-1999. Po tomto období sa Viedeň systematicky snažila, aby sa Slovenská republika nedostávala do prílišnej izolácie (ani v období Mečiarovej vlády) a nástojila na potrebe politických gest a stáleho politického dialógu s vtedajšou slovenskou reprezentáciou.

Konkrétnejšie obrisy mala mať až myšlienka tzv. Strategického partnerstva, neskôr premenovaného na Regionálne partnerstvo. V prvej fáze chcela rakúska politika so svojimi partnermi v strednej Európe (ČR, SR, Poľsko, Maďarsko, Slovinsko) identifikovať všetky spoločné a blízke záujmy, aby ich potom v druhej fáze mohla efektívnejšie presadzovať na celoeurópskej úrovni. Najväčšie porozumenie pre svoje plány nachádzalo Rakúsko v Maďarsku, čo vyplýva z ich „privilegovaných“ vzťahov (Kunštát, 2003).

V súčasnosti Rakúsko hodnotí kladne vyšehradskú spoluprácu a na mnohých činnostiach V4 aktívne participuje. Práve z toho dôvodu patrilo medzi najväznejších kandidátov pre rozšírenie Vyšehrskej skupiny. Rakúsky politik Erhard Busek na margo významu V4 v Európskej únii podotýka: *„Európa sa konečne spojila. Základ tejto spoluprácu priniesol odpor voči komunistickému režimu v strednej Európe. Je na nás, aby sme stávali na tejto spolupráci. My máme nástroje a EÚ a Vyšehrsská skupina majú bohaté zdroje, ktoré si môžeme navzájom poskytovať – ľudské, finančné, vedomostné a fyzické. Prínosy sú jasné, rovnako ako povinnosti. Je povzbudivé vidieť Vyšehrsckú skupinu znovu nájsť svoje miesto ako fórum pre politickú debatu. Rovnako je povzbudivé vidieť zvyšujúcu sa koordináciu v rámci V4, čo dokazuje, že regionálna spolupráca*

v Európskej únii je živá a fungujúca. Toto prináša výhody nielen zúčastneným štátom, ale slúži taktiež ako dôležitý model pre krajiny západného Balkánu“ (Busek, 2006, str. 187).

3.2 Nemecko

Nemecké vnímanie Vyšehradu a aj ďalších foriem stredoeurópskej spolupráce je v porovnaní s Rakúskom pomerne nevýrazné. Formulácia dlhodobého, oficiálneho postoja k integračným a kooperačným modelom v strednej Európe na nemeckej strane chýba. Pre Nemecko bolo vždy výhodnejšie realizovať voči regiónu politiku otvoreného regionalizmu, nadväzujúceho na existujúce regionálne štruktúry, či skôr „multilaterálneho bilateralizmu“, ktorý Nemecku umožňoval hrať v tomto regióne úlohu hráča číslo jedna, úlohu mediátora medzi EÚ a strednou a východnou Európou. Nová berlínska republika sa na stredoeurópskych summitoch cítila skôr ako hosť a s prijatím pozvania na podobne definované akcie mala vždy problém.

Jednou z ojedinelých prezentácií Vyšehradu na nemeckej pôde sa na začiatku roka 2001 stal Vyšehradský večer, ktorý spoločne v Berlíne usporiadali Spolkový snem SRN a Humboldtova univerzita. Berlínskej verejnosti predstavili doterajšie výsledky vyšehradskej spolupráce veľvyslanci všetkých štyroch členských krajín, ako aj predseda výboru EÚ v Spolkovom sneme. Obidve fázy vyšehradského rozkvetu sledovalo Nemecko z diaľky, ale so sympatiami. Základná proeurópska intencia tohto zoskupenia mu bola blízka a hlavnú prednosť videlo v pestovaní kultúry integratívneho správania nevyhnutného pre vstup do vysoko organizovaných štruktúr ako je EÚ a NATO.

Väčšina akademických ohlasov na V4 nerozlišovala medzi jeho ekonomickou dimenziou (predstavovanou najmä združením CEFTA a Medzinárodným vyšehradským fondom) a dimenziou politickou. Súhrnne sa dá povedať, že Vyšehrad sa v nemeckých krajinách používa ako rozlišovací prostriedok medzi reformnými štátmi strednej a východnej Európy, ako kategória určitého transformačného a kooperačného úspechu (Kunštát, 2003).

Kvalita a intenzita vzťahov medzi Nemeckom a Vyšehradskou skupinou kolísali v dôsledku historických, politických a ekonomických faktorov:

- kvôli svojej veľkosti a pozícii bolo Poľsko hodnotené ako strategický partner Nemecka a ako dôležitý hráč v budúcnosti Európy. Váha prikladaná Poľsku vyplývala aj z vytvorenia Weimarského trojuholníka, trilaterálneho fóra pozostávajúceho z Francúzska, Nemecka a Poľska;
- nemecké vnímanie Českej republiky bolo zmiešané: na jednej strane bolo často považované za ťahúňa ekonomických reforiem v strednej Európe, na strane druhej boli nevyriešené historické otázky, ako Benešove dekréty a osud sudetských Nemcov po druhej svetovej vojne;
- vzťahy Nemecka k Slovensku boli menej významné, pričom k zmene vnímania došlo po odchode vlády Vladimíra Mečiara a nástupe Mikuláša Dzurindu, kedy Slovensko získalo nálepku ekonomického tigra;
- spolupráca Nemecka a Maďarska nebola poznačená historickými problémami a obe krajiny spolu tradične dobre vychádzali.

Je možné povedať, že najmä Poliaci a Česi sa možno dívajú príliš fixovane na Nemecko a jeho vplyv v Európe preceňujú. Nemci sa naopak ešte len pozvoľna začínajú zaujímať o svojich východných susedov a ešte nedoceňujú veľkú šancu, aká sa Nemecku ponúka z otvorenia sa na východ. Stredoeurópske cítenie, ktorého sa východní susedia čiastočne obávajú a v ktoré čiastočne dúfajú, Nemecko rozhodne nemá. Dnešné vzťahy sú vo veľkej miere určované asymetriami najmä vo vnímaní a v skutočnom potenciáli zúčastnených krajín. Český expert na Nemecko, Tomáš Kafka, poukazuje na rozdielnu úlohu Čechov a Poliakov v historickej pamäti Nemcov a na to, že tu existujú veľké symbolické zmierovacie gestá voči zaprisahaným nepriateľom Poliakom alebo Francúzsku. Prítomná je skôr vecná ústretovosť voči menším, historickými problémami menej zaťaženým partnerom, ako je Holandsko, Dánsko alebo aj Česká republika (Mildenberder, 2001).

Na druhej strane je nezanedbateľná spolupráca Slovenska s jednotlivými nemeckými spolkovými štátmi, najmä Bavorskom, Saskom a Braniborskom. Istou výhodou pre Slovensko v porovnaní s Čechmi a Poliakmi je, že otázka karpatských Nemcov nikdy tak nevstupovala do nemeckej politiky ako v prípade odsunutých Nemcov z ČR a Poľska (Šmihula, 2003).

Nemecký politológ Kai-Olaf Lang podmieňuje zlepšenie nemecko-vyšehradských vzťahov piatimi kritériami:

1. zlepšenie bilaterálnych kontaktov,
2. zmena nemeckého prístupu voči strednej a východnej Európe,
3. zlepšenie spolupráce Nemecka s jednotlivými vyšehradskými krajinami,
4. výraznejšie zviditeľňovanie sa V4 a jej konkrétnych projektov môže napomôcť aktívnej participácii Nemecka,
5. znížením regionálneho profilu vyšehradského zoskupenia si Nemecko pri spolupráci zachová politickú kontinuitu (Lang, 2006).

V súčasnej dobe nastáva v nemeckej politike mierny odklon od osobitných vzťahov s Ruskom a snaha o obnovenie kontaktov s USA. Rovnako sa aj zvyšuje úsilie o zintenzívnenie a skvalitnenie vzťahov s krajinami strednej Európy, čo úzko súvisí práve s rolou, ktorú spolková vláda zamýšľala, a doteraz zamýšľa prisudzovať týmto malým štátom. Ak Schröderovou (nemecký politik) stratégiou bolo snažiť sa o bezpečnostné zaistenie rozšírenej Európskej únie práve pomocou Ruska, Angela Merkelová (nemecká spolková kancelárka) chce obrátiť pozornosť ku štátom, ktoré doteraz nazerali na rusko-nemecké partnerstvo skôr s nedôverou. To napokon súvisí so zamýšľaným zintenzívňovaním vzťahov s malými krajinami Európskej únie, ktoré kancelárka ohlásila krátko po svojom nástupe. Veľká koalícia chce hrať úlohu sprostredkovateľa medzi veľkými a malými štátmi Európskej únie, presne v duchu Kohlovej (bývalý dlhoročný nemecký kancelár) vyvažovacej európskej politiky. Úspešným vykročením na tejto ceste bola výborne zvládnutá sprostredkovateľská úloha Angely Merkelovej na minuloročnom rokovaní Európskej rady o finančnej perspektíve na roky 2007-2013 (Belling, 2006).

3.3 Slovinsko

Súčasná zahraničná politika Slovinska vychádza z geopolitického položenia krajiny, z historických a kultúrnych tradícií a tiež z národných záujmov tejto krajiny. Slovinská opozícia na začiatku 90. rokov pozorne sledovala prípravy západnej Európy k prehĺbeniu ekonomickej a politickej integrácie, ktoré neskôr vyústili do podpisu maastrichtských dohôd. Slovinci boli vtedy postavení pred kľúčovú otázku, či budú vstupovať do Európy ako suverénny národ alebo tam vstúpia sprostredkované cez Belehrad. Ak by sa však Slovinsko pokúšalo dostať v rámci tzv. juhoslovanského balíka, bolo by degradované na

úroveň nižšej administratívnej jednotky, resp. na úroveň jednej z európskych menšín. Namiesto toho, aby časť svojej suverenity odovzdalo Európe, dalo by ju Belehradu.

Slovinci v tomto období zvažovali premenu Juhoslávie na federáciu, ale v dôsledku prehlbujúcich sa názorových rozdielov medzi vedením jednotlivých zväzových republík, sa ich politická elita rozhodla pre presadenie úplnej štátnej samostatnosti Slovinska. Slovinci sa tu ocitli na križovatke svojho národného vývoja. Záujmy tohto národa smerovali oveľa intenzívnejšie severozápadne (k západnej a strednej Európe), kde sa nachádzali demokratické a ekonomicky prosperujúce štáty.

Následne sa uskutočnil proces osamostatnenia sa Slovinska, ktorý vyvrcholil jeho medzinárodným uznaním 15. januára 1992. Vtedajšia slovinská diplomacia vedela o aktivitách ČSFR, Maďarska a Poľska; na novo vzniknuté zoskupenie stredoeurópskych krajín sa však Slovinsko nechcelo viazať. Zmenu názorov priniesli až konfliktné situácie s Talianskom, v dôsledku nevyriešených sporov ohľadom tzv. talianskych optantov. Vtedy sa Slovinsko začalo intenzívnejšie zaujímať o vytvorenie bližších hospodárskych a politických kontaktov s reformnými štátmi v oblasti strednej Európy, vrátane vyšehradských krajín.

Spolupráca Slovinska s vyšehradským zoskupením a organizáciou CEFTA bola vtedy motivovaná viac-menej pragmatickými dôvodmi. Politický pragmatizmus bol aj jedným z hlavných rysov, ktorý spájal slovinského premiéra Janeze Drnovška a vtedajšieho českého premiéra Václava Klauša.

Zamietnutie vstupu Slovinska do NATO malo za následok, že výrazne zintenzívnilo svoju zahraničnú politiku. Cieľom týchto snáh bolo zviditeľniť sa, ale zároveň tiež zdôrazniť svoju stredoeurópsku politickú a kultúrnu príslušnosť. Slovincom veľmi záležalo, aby sa k ich krajine nepristupovalo ako k súčasťi Balkánu, resp. ako súčasťi krízovej postjuhoslávскеj oblasti. Rovnako aj zintenzívnilo svoju účasť vo väčšine stredoeurópskych zoskupení, ako boli napríklad CEFTA, Stredoeurópska iniciatíva, Regionálne združenie Alpy-Jadran.

Slovinsko rovnako privítalo renesanciu vzájomnej spolupráce medzi štátmi Vyšehradskej skupiny na konci 90. rokov. Svedčil o tom aj rad slovinských zahraničnopolitických aktivít z vtedajšej doby: Slovinsko pravidelne konzultovalo s Českou republikou, Poľskom a Maďarskom ich skúsenosti, ktoré získali po vstupe do NATO; aktívne sa zúčastňovalo poradných stretnutí tzv. luxemburskej skupiny

kandidátskych krajín do EÚ; snažilo sa prehlbovať efektivitu hospodárskej spolupráce v rámci CEFTA, príp. začalo vysielat' svojich zástupcov aj na niektoré dôležité ministerské stretnutia krajín V4.

Zvýšený záujem Slovinska o aktivity Vyšehradu sa premietol aj do spoločného prehlásenia premiérov vyšehradských štátov, ktoré boli prijaté na záver ich rokovania v Prahe v roku 2000. V tomto prehlásení konštatovali, že ich teší záujem ďalších krajín, najmä Slovinska, o dobré vzťahy a úzku spoluprácu s Vyšehradskou skupinou a vyjadrili pripravenosť V4 na spoluprácu s ďalšími krajinami v oblastiach spoločného záujmu. V nasledujúcom období Slovinsko spolupracovalo s krajinami V4 nielen v oblasti hospodárskej a politickej, ale tiež v rámci aktivít súvisiacich s činnosťou Medzinárodného vyšehradského fondu.

Vzájomné konzultácie a koordinácia politických aktivít Slovinska s vyšehradskými krajinami priniesli pozitívny výsledok v marci 2004, kedy sa Slovinsku podarilo začleniť do NATO a v máji toho istého roku, kedy sa stalo tiež členom EÚ (Hladký, 2006). Táto vzájomná spolupráca neustala a pokračuje aj po vstupe uvedených krajín do európskych integračných štruktúr.

Bývalý slovinský prezident Milan Kučan hodnotí, že Vyšehradská skupina si v budúcnosti môže vytvoriť meno povzbudzovaním dialógu o otázkach sociálnej bezpečnosti a kohézie, z čoho bude plynúť prospech nielen pre strednú Európu. Inak skupina podstupuje riziko, že stratí svoj význam. Jej členovia teraz zdieľajú osud ostatných členov Európskej únie a môžu priniesť nový význam Stredoeurópskej iniciatívy (Kučan, 2006).

3.4 Krajiny Beneluxu

Benelux je integračné zoskupenie, dnes hospodárska únia, štátov Belgicko, Holandsko a Luxembursko. Pôvodne bol colnou úniou, ktorá vznikla v roku 1944, keď zmluvu o jej vytvorení podpísali exilové vlády v Londýne. Zmluva vstúpila do platnosti v roku 1947 a platila až do roku 1958, keď ju nahradila dohoda o hospodárskej únii medzi týmito štátmi. Vznik Beneluxu prispel aj k vzniku EÚ, všetky jeho krajiny patria spolu so Západným Nemeckom, Talianskom a Francúzskom medzi jej zakladajúcich členov.

Dohoda o vzniku hospodárskej únie medzi Belgickom, Holandskom a Luxemburskom bola síce podpísaná v roku 1958, do platnosti však vstúpila až v roku 1960. Hospodárska únia umožňuje voľný pohyb pracovníkov, kapitálu, služieb a tovarov a jej generálny sekretariát má sídlo v Bruseli (Benelux, 2008).

V súčasnosti sa pred každým summitom Európskej únie schádzajú premiéri Beneluxu, aby hľadali spoločné pozície ku kľúčovým témam nadchádzajúcich rokovaní – niekedy s úspechom, inokedy bez neho. Benelux však netúži byť len jednou z nátlakových skupín vnútri Únie. V posledných rokoch, kedy sa viedli prudké spory o úlohu malých a veľkých krajín v EÚ, sa Benelux snažil pasovať do úlohy vodcu "malých", hoci nie vždy celkom úspešne, ako ukázal summit v Nice. Aj tak však bývajú krajiny Beneluxu označované za *"tradičné jadro malých krajín"* v Únii (Mocek, 2003, str. 9).

Krajiny Beneluxu dlhodobo spolupracujú s inými štátmi Európy, Vyšehradskú štvorku nevynímajúc. V porovnaní s krajinami Vyšehradskej skupiny majú krajiny Beneluxu niektoré podobné či zhodné znaky – historický vývoj, geopolitickú situáciu, podobné kultúrne zameranie, porovnateľnú úroveň ekonomiky aj podobnosť vnútropolitického vývoja. To všetko dávalo Vyšehradu dobrú inšpiráciu, aby vzájomná spolupráca po vstupe do EÚ nielen nezanikla, ale na príklade krajín Beneluxu sa ďalej rozvíjala.

Iniciátormi myšlienky organizácie summitu predsedov vlád krajín Beneluxu a Vyšehradu boli český premiér Miloš Zeman a jeho belgický náprotivok Guy Verhofstadt, ktorí sa vo februári 2001 v Bruseli dohodli na zahájení tejto spolupráce. Zeman v minulosti niekoľkokrát prehlásil, že malé členské krajiny EÚ majú veľa spoločného, a preto by mali spolupracovať. Česká republika podporovala túto spoluprácu a videla v nej vhodnú príležitosť k otvorení cesty ku spolupráci aj na ďalších úrovniach. Praha vychádzala z toho, že kooperácia Benelux – Vyšehrad by nemala byť inštitucionalizovaná a jej základom by mal byť dialóg na rôznych úrovniach v oblastiach spoločných záujmov. Tento dialóg sa mal týkať ako exekutívy, tak aj parlamentov a sféry občianskej spoločnosti (Zpráva o zahraniční politice České republiky, 2001). Všetky krajiny V4 potom uvítali túto formu spolupráce, pretože vytvárala priestor pre podporu zo strany krajín Beneluxu (ako zakladajúcich členov EÚ) integračnému procesu v Európe a takisto ako podporu ich vstupu do EÚ.

Prvá schôdzka ministerských predsedov ČR, Poľska, Slovenska, Maďarska, Belgicka, Holandska a Luxemburska nazvaná „Budúcnosť Európy“ mala za cieľ posúdiť, či je táto spolupráca možná a ďalej prípadne stanoviť jej obsah a formy. Ďalšími dôležitými témami boli „európske záležitosti“ – príprava Zmluvy o ústave pre Európu, Charta základných práv EÚ a tvorba spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky Únie. Dôležitá debata sa v tomto duchu viedla o konkrétnych témach medzivládnej konferencie v roku 2004, ako boli predovšetkým reforma inštitúcií EÚ a rola nových prístupujúcich krajín. V tejto súvislosti sa premiéri vyslovili pre dodržanie harmonogramu rozšírenia a zdôraznili, že je nutné zachovať princíp diferenciácie a hodnotenia jednotlivých kandidátov podľa ich individuálnej pripravenosti.

V záverečnom komuniké bolo zdôraznené, že kandidátske krajiny musia byť plne zapojené do debaty o budúcnosti Európy a do činností Konventu ako platformy pre prípravu Zmluvy o ústave pre Európu. Taktiež mali byť definované priority spolupráce Beneluxu – Vyšehradská skupina. Premiér Zeman na záver jednania povedal, že dôležitosť summitu spočívala v dosiahnutí zhody o tom, že sa dá v budúcnosti efektívne spolupracovať. Podľa neho preukázal summit aj dôležitú rolu tak často podceňovanej Vyšehradskej štvorky.

Ďalší summit predsedov vlád krajín Vyšehradskej štvorky a Beneluxu sa uskutočnil v Trenčíne v máji roku 2002, bohužiaľ za neúčasti maďarského predsedu vlády. Všetci zúčastnení diskutovali najmä o skúsenostiach Belgicka, Holandska a Luxemburska v rámci EÚ a možnej aplikácii podobných vzťahov medzi krajinami Vyšehradu, o zaistení ochrany vonkajších hraníc pred nelegálnou migráciou, vrátane aplikácie schengenských dohôd pre nové prístupujúce krajiny, ďalej o bezpečnostných otázkach a rizikách Európy a o ďalšej spolupráci oboch regionálnych zoskupení.

Poľský premiér Miller prehlásil, že je veľmi dôležité, aby v základných otázkach európskej integrácie dokázali všetci členovia vyšehradského projektu hovoriť jedným hlasom, čo sa však v mnohých prípadoch v minulosti nedarilo. V závere bolo konštatované, že všetci zúčastnení považujú spoluprácu medzi V4 a Beneluxom za prospešnú a hodlajú v nej pokračovať, pretože v nej vidia možný nástroj presadzovania vlastných záujmov vo vnútri „novej“ EÚ (Lukášek, 2010).

4 Význam stredoeurópskej spolupráce v budúcom vývoji Európskej únie

Dvadsaťročné dejiny Vyšehradu boli striedavo naplňované očakávaniami i sklamaniami. V roku 1998 nové vlády v ČR a v Maďarsku a ich spojenci podporili záujem Slovenska o vstup do NATO a došlo aj k spoločnému vyhláseniu predsedov vlád členských štátov k sporu Českej republiky a Rakúska o dostavbu Temelína. Pri tejto príležitosti sa zdôraznila zásada spoločného postupu voči iným členom alebo potenciálnym združeniam v rámci Európskej únie, ktorá bola neskôr nie veľmi často uplatňovaná.

Na konci 90. rokov už bol zabudnutý spor o vodné dielo Gabčíkovo-Nagymaros, ale stále rezonoval článok *Putyka dr. Klause*, v ktorom autor – maďarský disident, označil bývalého premiéra a dnešného prezidenta ČR za obdobu komunistických prezidentov Gottwalda, Husáka a Novotného. K odstráneniu historických i súčasných rozporov neprispel ani spor o dvojité občianstvo v Maďarsku a jazykové zákony na Slovensku. Takto bolo vyšehradská iniciatíva neustále podrobovaná rôznym skúškam prichádzajúcim z rozličných strán.

Práve kvôli väčšmi bilaterálnemu ako multilaterálnemu správaniu vnútri Vyšehradu sa nevyskytovali snahy o pevnejšiu štruktúru tejto spolupráce. Keď si slovenské predsedníctvo dalo do programu kontinuitu, kohéziu, solidaritu a povedomie ako podmienky efektívneho Vyšehradu, išlo najmä o to povedomie a nádej než o nejaké prehĺbenie alebo rozšírenie, ako sa o tom dnes hovorí v Európskej únii. Rokovania o novej organizačnej štruktúre sa ukázali byť len čiastočné a neúspešné a preto mnohé hodnotenia poukazujú aspoň na Medzinárodný vyšehradský fond, ktorý vďaka svojim kultúrnym dôrazom dosiahol možno viac, ako by dosiahla Vyšehradská skupina vo forme mocenskej štruktúry (viď Úvodník *Mezinárodní politika* 3/2011).

V súčasnej dobe je Vyšehradská štvorka hodnotená ako sebavedomé a zmysluplné regionálne zoskupenie, ktoré najmä v posledných troch rokoch učinilo pozoruhodný pokrok, ktorý jej priniesol posilnenú a efektívnejšiu politickú spoluprácu a prísľub toho, že sa z V4 stane jeden zo silných a energizujúcich hlasov európskej politiky.

V 90. rokoch sa na región strednej Európy nazeralo s neskrývanou nedôverou a obavami z jeho možnej „balkanizácie“ a prípadných bezpečnostných rizík. Keď však po umŕtvení v rokoch 1993-1997 došlo v roku 1998 a neskôr k jeho „znovuzrodeniu“, vytvoril

sa a stabilizoval nový pilier regionálnej spolupráce – hustá sieť kontaktov na pracovnej, administratívnej a rezortnej úrovni. Práve tento socializačný faktor prispieva k súčasnemu pocitu prirodzenosti spolupráce, ktorý sa šíri stredoeurópskym priestorom. Vyšehradská socializácia spolu so silnou politickou vôľou dokázala prekonať aj frustrujúce skúsenosti z obdobia tesne pred vstupom do Európskej únie, kedy Európska komisia zručne stavala rokovacie skupiny vyšehradských štátov proti sebe, aby si pri vyjednávaní podmienok zabezpečila najsilnejšiu pozíciu. V období po vstupe do EÚ sa objavil nový zmysel V4, a to v spoločnom člení postintegračným výzvam (vstup do Schengenského priestoru, prechodné obdobia, čerpanie štrukturálnych fondov, implementácia európskej legislatívy a pod.)

Ciele ďalšej spolupráce po vstupe do EÚ Vyšehradská skupina jasne definovala v zmenenej deklarácii z roku 2004:

- konzultácie a spolupráca v rámci aktuálnych otázok všeobecného záujmu,
- aktívne príspevanie k rozvoju zahraničnej a bezpečnostnej politiky (CFSP), vrátane politiky „Širšia Európa – Nové susedstvo“ a stratégie EÚ voči západnému Balkánu,
- konzultácie, spolupráca a výmena skúseností v oblasti justície a vnútorných záležitostí, Schengenskej spolupráce, vrátane ochrany a riadenia vonkajších hraníc EÚ, vízová politika,
- vytváranie nových možností a foriem hospodárskej spolupráce v rámci Európskeho hospodárskeho priestoru (EEA),
- konzultácie o pripravenosti národov na pripojenie sa k Hospodárskej a menovej únii (EMU),
- aktívna participácia na rozvoji bezpečnostnej a obrannej politiky, ako príspevanie k posilňovaniu vzťahov medzi EÚ a NATO a k prehlbovaniu vecného dialógu medzi oboma organizáciami (Declaration of Prime Ministers of the Czech Republic, the Republic of Hungary, the Republic of Poland and the Slovak Republic on cooperation of the Visegrád Group countries after their accession to the European Union, 2004)

Vyšehradská skupina sa postupne dostala na rozcestie, kde na jednej strane bola menej ambicióznou cestou V4 ako platformy zameranej na vnútrorezortnú spoluprácu,

podporu projektov pomocou Medzinárodného vyšehradského fondu a zahraničnopolitická spolupráca. Táto cesta je hodnotená ako „*cesta pestovania a kultivovania umenia nesúhlasí, kedy nemožnosť alebo neschopnosť dohodnúť sa na konkrétnych projektoch bola vyzdvihovaná ako prednosť Vyšehradu*“ (Kořan, 2011, str. 4). Druhá, ambicióznejšia cesta konkrétnych a rozsiahlejších politických projektov, s rizikom, že by mohli podkopať vôľu vyšehradských krajín sa na spoločnom projekte podieľať. Postupné váhanie a pochybnosti vystriedali náznaky toho, že V4 si vybrala zložitejší variant, kde sa V4 otvorene prihlási k jasne definovaným prioritám a bez ohľadu na možný neúspech sa ich pokúša naplňať.

Vo vzťahu k vonkajšej dimenzii EÚ sú vyšehradskými prioritami podpora východného rozmeru Európskej politiky susedstva (a neskôr Východného partnerstva) a podpora balkánskych integračných snáh, či už ide o ambície európske (EÚ) alebo bezpečnostné (NATO). Tieto priority sa rysovali postupne od vstupu vyšehradských krajín do EÚ. Novou je však intenzita, spolupôsobenie a dôslednosť pri ich presadzovaní. Vyšehradskej spolupráci prospelo, že od roku 2009 začala nadväzovať svoje pracovné stretnutia na témy európskych rád či summitov alebo na dopredu určené a jasne definované témy. Takáto tendencia k špecializácii vrcholných vyšehradských stretnutí má výhodu v tom, že ich aktéri sa môžu dôsledne venovať len niekoľkým špecifickým témam, ktoré je tiež možné dopredu detailnejšie pripraviť. Toto však neostalo bez odozvy zo strany starších členských štátov EÚ, ktorí sa obávajú vzniku určitej paralelnej diplomacie zo strany V4 v rámci EÚ. Český premiér Petr Nečas na to reagoval, že blízka spolupráca medzi štátmi strednej Európy je legitímna súčasť európskej integrácie: „*Takéto stretnutia sú súčasťou normálnych diplomatických vzťahov suverénnych štátov. Nie je našim cieľom niekoho zastrášať. Nikto nie je prekvapený pravidelnými bilaterálnymi stretnutiami medzi Francúzskom a Nemeckom, tak prečo by mal byť niekto prekvapený stretnutiami iných štátov.*“ Zároveň odmietol tvrdenia, že by krajiny V4 mohli fungovať ako protiváha k Parížu a Berlínu, i keď ich hlasovacia váha je porovnateľná s Nemeckom a Francúzskom (Czech PM: Visegrad Group ‘not a Masonic Lodge’, 2010).

Novým prvkom vyšehradskej spolupráce je aj spoločné zacielenie na energetickú bezpečnosť. Na túto tému sa už mnohokrát diskutovalo aj v minulosti, jednotlivé krajiny však skôr zdôrazňovali rozdiely než spoločné záujmy. Obrat nastal po plynovej kríze v januári 2009, po ktorej Maďarsko stanovilo energetickú bezpečnosť ako jednu zo svojich predsedníckych priorit. Tejto téme bolo venované stretnutie predsedov vlád vo februári

2010 a Maďarsko zostalo pri tejto prioritě aj pri zostavovaní svojho programu pre predsedníctvo Európskej únie v roku 2011. Po jadrovej katastrofe, ktorá sa udiala v marci 2011 v Japonsku sa dá predpokladať, že energetická bezpečnosť (najmä jej jadrovej zložky) bude ešte výraznejšou a dlhodobou prioritou celej Vyšehradskej skupiny.

Od roku 2010 sa predstavitelia V4 začali hlásiť ku zdieľanej zodpovednosti za osud európskej budúcnosti. Dlhé roky prevládajúci postintegračný koncept vyšehradskej spolupráce, na základe ktorého si vyšehradské krajiny vymedzovali svoju úlohu v Európe viac-menej negatívne, sa principiálne obrátil ku konceptu pozitívnemu, v ktorom je Vyšehrad chápaný ako jeden z energizujúcich impulzov celej európskej integrácie. Tento obrat zabezpečil získanie dôvery i priestoru pre pôsobenie na európskej úrovni. Súčasné slovenské predsedníctvo V4 si ako jeden zo svojich cieľov vytýčilo zintenzívniť vyšehradskú komunikáciu v rámci EÚ a summit predsedov vlád v júli 2010 túto ambíciu potvrdil záväzkom uskutočňovať stretnutia predsedov vlád či ministrov zahraničných vecí pred každou radou alebo summitom. Väčšina vrcholných summitov V4 je navrhnutá tak, aby sa ich zúčastnili aktuálne kľúčoví hráči EÚ. Takto by sa malo Vyšehradskej skupine podariť udržiavať svoje priority v povedomí Európskej únie a nepôsobiť ako neustále nespokojný „outsider“ európskeho integračného procesu (Kořan, 2011).

Nezanedbateľné posuny zaznamenala vyšehradská spolupráca aj na vnútornej úrovni. Navrhnutý bol spoločný kandidát vyšehradských krajín do medzinárodných štruktúr (konkrétne do *Steering Committee* EXPO 2010 v Šanghaji), v marci 2010 bol spustený prvý projekt zdieľania konzulárnej budovy (tzv. Vyšehradský dom v Kapskom meste), pričom je predpoklad, že po vyhodnotení jeho fungovania môže dôjsť k rozšíreniu takýchto aktivít napr. do Bombaja alebo do Číny.

Súčasné podmienky pre stredoeurópsku regionálnu spoluprácu sú bezprecedentne dobré. S výnimkou slovensko-maďarskej otázky neexistujú zásadné nevyriešené spory a V4 sa teší rastúcemu uznaniu a svoje priority sa naučila presadzovať dôrazne, ale zároveň prijateľne pre ostatných partnerov. Pre ďalšie fungovanie je dôležitá otázka, akým smerom sa bude orientovať Poľsko, ktoré čiastočne opúšťa stredoeurópsky priestor a hľadá si svoje miesto medzi vedúcimi aktérmi európskej politiky, vrátane Ruska. To je v Poľsku vnímané ako „poeurópsťujúci“ sa strategický partner. Je dôležité, aby ostatní členovia V4 boli schopní z nového postavenia Poľska vyťažiť maximum. V poľskej zahraničnej politike získala vyšehradská spolupráca na dynamike v oblastiach, ktoré sú pre Poľsko prioritné a budú mimoriadne dôležité aj pre poľské predsedníctvo v Rade EÚ v druhej polovici roku

2011. Najdôležitejšou výzvou, v rámci ktorej sa spolupráca V4 prejavila veľmi účinne bola tvorba širokej koalície vo veci klimaticko-energetického balíčka. Poľsko získalo podporu partnerov V4 a skupina sa stala základom širšej koalície s účasťou Litvy, Lotyšska, Estónska, Bulharska a Rumunska. Pre Poľsko sa jednou z najdôležitejších tém spolupráce vo formáte V4+ stala kohézna politika a regionálny rozvoj EÚ. Budúcnosť kohéznej politiky je hlavnou výzvou príprav novej finančnej perspektívy EÚ na roky 2014-2020. Poľsko sa snaží získať prostriedky pre túto politiku s tým, že má zostať nástrojom pre rozvoj všetkých regiónov EÚ. Nemá to byť pomoc chudobným, ale overený mechanizmus riadenia rozvoja.

Tradičnou prioritou Poľska, ako aj celej V4, je podpora krajín východnej Európy, najmä Ukrajiny, v procese približovania sa štruktúram západného sveta. Ukrajina bola častým účastníkom spolupráce V4+, pričom vlajkovou loďou nielen poľskej diplomacie vo východnom rozmere sa stal projekt Východného partnerstva (Gniazdowski, 2011).

Napriek vyššie uvedenému sú však naďalej prítomné problémy, ktoré obmedzujú potenciál vyšehradskej spolupráce. Niektoré sú prirodzené a preto ťažko odstrániteľné, ako rozdielnosť záujmov v konkrétnych oblastiach regionálnej, európskej či bezpečnostnej politiky. Iné problémy sú zas dôsledkom často zbytočne nízkej mierou vzájomnej solidarity a dôvery medzi jednotlivými partnermi. V4 nebola veľmi úspešná vo svojej snahe o dôstojné zastúpenie vo vznikajúcej Európskej službe pre vonkajšiu činnosť (EEAS), taktiež možno očakávať spory pri vyjednávaní budúcej finančnej perspektívy EÚ. Ďalším dôležitým problémom je veľmi slabé verejné povedomie o vyšehradskej spolupráci, napriek dlhodobému úspešnému pôsobeniu Medzinárodného vyšehradského fondu (Kořan, 2011). V nedávno realizovanom prieskume o znalostiach verejnosti o V4, 1/5 respondentov označila Vyšehrad ako alianciu alebo spoluprácu štyroch stredoeurópskych krajín – Česka, Slovenska, Maďarska a Poľska. 11% ho označilo za spoluprácu nekonkretizovaných 4 štátov a celkovo 40% o Vyšehrade nevedelo nič. Zvyšok respondentov odpovedal, že ide o nejakú spoluprácu štátov, bez akýchkoľvek detailov (Zenkner a Wartuschová, 2011).

4.1 Potenciálne rozšírenie Vyšehradskej skupiny

Mnohokrát zazneli hlasy hovoriace o rozšírení Vyšehradskej skupiny. Vyplývalo to z častej spolupráce vyšehradských krajín s inými partnermi vo formáte, pre ktorý sa zaužívalo označenie V4+. Táto spolupráca najčastejšie zahŕňala Rakúsko, Slovinsko, Ukrajinu a pobaltské krajiny Litvu, Lotyšsko, Estónsko, príp. aj krajiny Beneluxu. S poslednými menovanými prebiehala spolupráca najmä v období tesne pred vstupom do EÚ, predovšetkým z hľadiska získavania skúseností z pôsobenia v EÚ. Strážay však hodnotí „*nevôľu rozširovať skupinu o ďalšie krajiny*“ ako znak charakterizujúci Vyšehradskú skupinu (Strážay, 2011, str. 7). Trochu ironicky býva v tomto ohľade dopĺňané, že k jeho rozšíreniu už *de facto* došlo rozdelením ČSFR. Faktom zostáva, že akékoľvek tendencie rozšíriť skupinu, pričom najčastejšie menovanými kandidátmi boli Slovinsko a Rakúsko, spomínaná však bola aj Litva a Ukrajina, skončili neúspešne a aj v súčasnosti existuje medzi vyšehradskými partnermi zhoda, že skupina sa rozširovať nebude. Nie je tajomstvom, že spoluúčasť Rakúska na aktivitách V4 bola podporovaná predovšetkým Maďarskom, pričom ČR a Poľsko zastávali k tejto myšlienke skôr negatívny postoj. Poľsko zas upriamovalo pozornosť na východ – na Litvu a Ukrajinu (Bilčík a Strážay, 2006).

K rozvoju spolupráce s partnermi mimo V4 slúžia dodatočné nástroje – už spomínaný a pomerne často využívaný formát V4+; vzťahy s nevyšehradskými partnermi však napomáhajú rozvíjať aj spoločné projekty cezhraničnej spolupráce, ako aj grantové či štipendijné programy poskytované Medzinárodným vyšehradským fondom. Racionálnym a prevládajúcim názorom vo vnútri Vyšehradskej skupiny teda je, že jadrom stredoeurópskej spolupráce by mala zostať V4, ako fórum spúšťajúce širšie spojenectvá *ad hoc*. Takto by si V4 zaistila pozíciu najdôležitejšej platformy stredoeurópskej spolupráce (Gniazdowski, 2011).

Horváth považuje obmedzenosť vyšehradskej spolupráce len na pôvodné štyri krajiny (po rozdelení ČSFR) ako najväčšiu výhodu V4. Tvrdí, že „*iné zoskupenia, ktoré sa hlásia k stredoeurópskej spolupráci v nových geopolitických podmienkach 90. rokov, doplatili na určitú geografickú bezbrehosť. Príkladom môže byť pôvodné Alpsko-adriatické zoskupenie, zmenené v roku 1991 na Hexagonálu a rok potom vo Viedni na Stredoeurópsku iniciatívu, ktorá má v súčasnosti 16 členov. Rovnako ako CEFTA, pôvodne založená v roku 1992 ako ekonomický nástroj Vyšehradskej skupiny, sa rozšírila o ďalšie*

krajiny bývalého sovietskeho bloku vo východnej Európe. Ak Stredoeurópska iniciatíva uviazla v problémoch balkánskeho konfliktu, CEFTA neuspela ako integračné zoskupenie vďaka vývoju silnejších ekonomík stredoeurópskych krajín, ktoré sa jednoznačne orientovali na Európsku úniu, na rozdiel od spolupráce so zaostávajúcimi ekonomikami bývalých komunistických krajín východnej Európy“ (Horváth, 2004, str. 6).

Nie je teda predpoklad, že by v najbližšej budúcnosti došlo k rozšíreniu Vyšehradskej skupiny o iné krajiny. To však neznamená, že V4 nemôže slúžiť ako vzor alebo model pre krajiny stredoeurópskeho priestoru.

4.2 Vyšehradska skupina ako vzor pre iné krajiny

Pesimistické pohľady na Vyšehradskú skupinu jej predpovedali prvý koniec v období rokov 1993-1997, kedy došlo k výraznému ochladnutiu vzťahov medzi zúčastnenými krajinami a druhýkrát po vstupe vyšehradských krajín do Európskej únie. Úspešným pôsobením V4 v povstupovom období sa však podarilo potvrdiť jej ambície nebyť iba nástrojom pre úzko vymedzenú integráciu do EÚ, ale platformou pre dlhodobú spoluprácu zúčastnených krajín aj po naplnení integračných cieľov. Treba tu zdôrazniť, že vyšehradské zoskupenie ako špecifická forma regionálnej spolupráce v strednej Európe nebola nikdy zúčastnenými krajinami považovaná za náhradu integračného procesu, ale za jeho komplementárnu súčasť. Toto, ale aj ďalšie charakteristiky V4, môže poslúžiť iným krajinám z regiónu (či už ako pozitívny vzor alebo ako výstraha) pri vytváraní obdobnej formy spolupráce. Zo spomínaných charakteristík vyšehradskej skupiny uvádzame nasledovné:

- *Graduálnosť* – Vyšehrad sa vyznačuje skôr graduálnym vývojom ako zásadnými prelomami. S tým do značnej miery súvisí aj výrazná kontinuita v kontexte programových priorít, bez ohľadu na to, ktorá konkrétna krajina predsedá V4.
- *Nízka miera inštitucionalizácie* – faktická absencia tzv. kamenných inštitúcií v podobe sekretariátu či centrálneho sídla sa odráža negatívne v nižšej úrovni, resp. vôli koordinácie postupov vo vybraných oblastiach, špeciálne v tých, ktoré si centrálne riadenie a inštitucionálnu štruktúru priam vyžadujú. Z tohto vyplývala aj slabá spolupráca v oblasti obrany a bezpečnosti. Výhodou slabej

inštitucionalizácie je však väčšia flexibilita, chápaná ako možnosť promptnejšie reagovať na aktuálne témy, ale aj ako možnosť *ad hoc* spolupráce s aktérmi mimo skupiny.

- *Absencia vôle rozširovať skupinu o ďalšie krajiny* – táto vlastnosť bola popísaná vyššie a taktiež súvisí s flexibilitou možnej *ad hoc* spolupráce.

Záujem o fungovanie V4 zo strany krajín juhovýchodnej a východnej Európy nebol len symbolický, o čom svedčí aj transformácia CEFTA, ktorej iniciátormi boli práve vyšehradské krajiny, na CEFTA 2006, zahŕňajúcu aj krajiny západného Balkánu. CEFTA tak možno považovať za najvýznamnejší „exportný artikel“ vyšehradskej skupiny do susedných regiónov. Atraktivita vyšehradského modelu zrejme súvisí s faktormi, medzi ktoré môžeme zaradiť jej rastúcu reputáciu, schopnosť dosahovať konkrétne ciele (aj strategického významu), kontinuálne pôsobenie a v neposlednom rade aj s určitou exkluzivitou, ktorú sa podarilo zachovať práve vďaka prijatiu tézy o jej nerozširovaní. V neposlednom rade nemožno zabúdať ani na úlohu V4 ako nástroja pre napĺňanie integračných cieľov.

Model vyšehradskej spolupráce je do značnej miery jedinečný a odzrkadľuje špecifické podmienky, v rámci ktorých štyri spolupracujúce krajiny pôsobia. Podobnosť v historickom vývoji, kultúre, či spôsobe politicko-ekonomickej transformácie možno považovať za reálne predpoklady efektívneho fungovania regionálnej spolupráce v rámci V4. Napríklad pravidelné schôdzky V4, na ktorých musia spolu rokovať slovenskí a maďarskí politici, napriek tomu, že situácia medzi danými krajinami nie je už dlhodobo najpriateľskejšia, sú modelom pre balkánske štáty, pomocou ktorého sa môžu priblížiť európskej integrácii (Ehl, 2001).

Niet pochýb o tom, že rozdiely medzi vyšehradským priestorom a regiónom juhovýchodnej a východnej Európy sú neprehliadnuteľné. Vzhľadom na lokálne špecifiká daných regiónov, ktoré sa odlišujú od vyšehradského priestoru, je vhodné hovoriť v súvislosti o možnostiach vytvárania podobného zoskupenia, o možnostiach adaptácie niektorých aspektov vyšehradskej spolupráce v susedných regiónoch. Vezmúc do úvahy obmedzené inštitucionálne zázemie V4, je však výber takýchto aspektov do značnej miery redukovaný. Zaužívané princípy spolupráce majú totiž zväčša iba neformálnu podobu. Kľúčovou premennou sa javí byť zdôrazňovaná vôľa pokračovať v spolupráci a rozvíjať ju; touto však musia lokálni aktéri disponovať, inak o spolupráci nemá zmysel uvažovať.

To isté platí aj o hodnotách, ktoré podmieňujú existenciu a rozvoj spolupráce. V tomto všetkom teda môže byť Vyšehrad inšpirátorom, ale nemôže zastúpiť úlohu „generátora“ spolupráce v susedných regiónoch.

Ďalšou inšpirujúcou možnosťou je CEFTA, o ktorej prospešnosti nemožno mať pochybnosti a možno očakávať aj jej obdobný prínos pre krajiny západného Balkánu robiace si nároky na členstvo v EÚ. Ako ďalším vhodným modelom sa javí byť Medzinárodný vyšehradský fond. Je to nielen jediná existujúca kamenná inštitúcia V4, ale zároveň aj nástroj so zaujímavou históriou a rozvojovým potenciálom (Strážay, 2011). S jeho podporou kultúrnych, vedeckých a vzdelávacích projektov, výmennými pobytmi mladých ľudí, cezhraničnou spolupracou a podporou turizmu, je veľmi dobrým príkladom, ako regionálna spolupráca posilňuje iniciatívy na európskej úrovni (Barroso, 2006).

S rastom reputácie Vyšehradskej skupiny bolo a je možné pozorovať aj zvyšujúci sa záujem o V4 v iných častiach Európy, a to v rámci EÚ, ale aj mimo nej, pričom aktuálnou sa stáva otázka spolupráce s inými regionálnymi zoskupeniami.

4.3 Spolupráca V4 s inými regionálnymi zoskupeniami

Deklarácia V4 z roku 2004 popísala víziu spolupráce s partnermi mimo V4 ako:

- spoluprácu so zainteresovanými krajinami strednej Európy,
- spoluprácu s EÚ a NATO a kandidátskymi a krajinami uchádzajúcimi sa o členstvo pri podpore reforiem nevyhnutné pre ich európsku a euroatlantickú perspektívu,
- spoluprácu pri účinnej implementácii programov spolupráce týchto krajín s EÚ a NATO,
- spoluprácu s ostatnými regionálnymi štruktúrami,
- spoluprácu s ostatnými zainteresovanými krajinami a organizáciami (Declaration of Prime Ministers of the Czech Republic, the Republic of Hungary, the Republic of Poland and the Slovak Republic on cooperation of the Visegrád Group countries after their accession to the European Union, 2004).

V stredoeurópskom geografickom priestore sa regionálne partnerstvo a regionálna politika uskutočňuje okrem Vyšehradskej skupiny prostredníctvom Regionálneho partnerstva. Vzniklo z iniciatívy Rakúska v júli roku 2001. Jeho impulzom bol prejav ministerky zahraničných vecí Rakúska Benity Ferrer-Waldner, ktorá dňa 12. februára 2001 vo Viedni vyzvala predstaviteľov stredoeurópskych krajín k spoločnému postupu v otázkach stredoeurópskej regionálnej politiky i v politických postojoch v rámci budúceho členstva v Únii. Následne sa vo Viedni zišli ministri zahraničných vecí štátov, ktoré geograficky patria do stredoeurópskeho regiónu. Päť jeho členov - Slovensko, Maďarsko, Česko, Poľsko, Slovinsko boli vtedy v procese prístupových rokovaní o vstupe do Európskej únie. Len Rakúsko už bolo jej členom. Regionálne partnerstvo malo slúžiť k prehĺbovaniu vzájomnej spolupráce a politického partnerstva. Už následné stretnutia predstaviteľov jednotlivých rezortov z týchto krajín ukázali, že Regionálne partnerstvo si vytvorilo spoločný priestor svojho pôsobenia. Spolupráca medzi štátmi stredoeurópskeho geografického priestoru, členmi Regionálneho partnerstva, sa mala uskutočňovať nielen do ich prijatia za členov Európskej únie, ale i po ich vstupe do európskych štruktúr.

V prvej fáze malo ísť o zintenzívnenie susedskej politiky s cieľom vybudovať si medzi sebou vzájomnú dôveru. V druhej etape sa mali určiť vzájomné záujmy, ktoré by po vstupe do Únie mali tvoriť vzájomný základ spolupráce a spoločného postupu najmä v rozhodovacom procese v Európskej rade. Oblasti, v ktorých štáty Regionálneho partnerstva majú spolupracovať sú: kultúra, školstvo a veda, hospodárstvo, doprava. Cieľom vzniku Regionálneho partnerstva nemal byť vstup Rakúska a Slovinska do zoskupenia krajín Vyšehradskej štvorky. Malo podporovať riešenie bilaterálnych problémov, spojených so vzájomnými ekonomickými vzťahmi, podporovať konkrétnu spoluprácu tam, kde je to potrebné a kde to má zmysel.

Pracovné skupiny, vytvorené ministrami zahraničných vecí, postupne definovali svoje záujmy a vyberali vhodné projekty na vzájomnú spoluprácu. Tým sa zintenzívnili práce na konkrétnych projektoch, na úrovni predsedov vlád sa pristúpilo ku koordinácii a zastupovaniu spoločných záujmov a vymedzila sa spolupráca i v rámci krajín Vyšehradskej štvorky, do súčinnosti ktorej sa postupne zapájalo Rakúsko i Slovinsko bez toho, aby sa stali jej členmi (Čáky, 2005). Postupne však dochádza k znižovaniu významu tohto zoskupenia, o čom svedčí i skutočnosť, že ešte v roku 2007 ho rakúski susedia využívali ako nástroj tlaku v súvislosti so zdržanlivým postojom Rakúska k rozširovaniu

Schengenskej zóny, v roku 2008 sa aktivity v rámci tejto iniciatívy zredukovali na minimum a tento trend pokračuje i naďalej (Marušiak, 2009).

Stredoeurópska iniciatíva (SEI) vznikla v roku 1989 ako medzivládne fórum pre politickú, ekonomickú a kultúrnu spoluprácu medzi jej členskými krajinami. Hlavným cieľom bolo pomôcť krajinám strednej a východnej Európy v ich procese približovania sa k EÚ. Po rozšírení SEI v druhej polovici 90-tych rokov o krajiny juhovýchodnej a východnej Európy a po rozšírení EÚ v roku 2004 sa začala SEI prioritne orientovať na krajiny západného Balkánu a východnej Európy. Práve v tejto oblasti sa môže realizovať a aj realizuje spolupráca V4 a SEI, a to odovzdávaním *know-how* z prístupového procesu V4 krajinám západného Balkánu (Strážay, 2006).

SEI od 1. 8. 2006 zahŕňa 18 štátov (z nich je polovica členskými štátmi EÚ): Albánsko, Bielorusko, Bosnu a Hercegovinu, Bulharsko, Českú republiku, Čiernu Horu, Chorvátsko, Macedónsko, Maďarsko, Moldavsko, Poľsko, Rakúsko, Rumunsko, Slovenskú republiku, Slovinsko, Srbsko, Taliansko a Ukrajinu. SEI nie je medzinárodnou organizáciou, ale jednou z foriem regionálnej spolupráce - platforma pre všestrannú vzájomnú výmenu názorov na aktuálne otázky týkajúce sa celého regiónu.

Základná štruktúra SEI je tvorená tromi dimenziami: vládna, ekonomická a parlamentná. Na vládnej úrovni sú najvyššou formou každoročné summity predsedov vlád a schôdzky ministrov zahraničných vecí. Výkonnou zložkou vládnej dimenzie sú stretnutia Výboru národných koordinátorov. V rámci parlamentnej dimenzie SEI sa zástupcovia národných parlamentov pravidelne stretávajú na zasadnutiach Parlamentného zhromaždenia a Parlamentného výboru. Predstavitelia národných obchodných komôr sa stretávajú v rámci Iniciatívy Stredoeurópskej obchodnej komory (Stredoeurópska iniciatíva, 2008). Aj v rámci tejto iniciatívy však postupne dochádza k určitej stagnácii (Marušiak, 2009).

4.4 Budúcnosť Vyšehradskej spolupráce

Napriek uvedeným kladom Vyšehradskej skupiny, pretrváva aj určitá pochybnosť ohľadom úspechov Vyšehrada v skutočnom zbližovaní jeho štyroch krajín. Najmä mladá generácia je zameraná na Západ a nevnímajú príliš krajiny a ľudí okolo seba. Paradoxne je tak vzájomná znalosť kultúr krajín Vyšehrada možno nižšia než v neskorom

komunistickom režime, kedy ľudia so záujmom sledovali okolité štáty. Pehe hodnotí, že „úlohu, ktorú chcel hrať Vyšehrad, by v súčasnej konštelácii asi lepšie zohralo zoskupenie krajín, ktoré spája spoločná stredoeurópska história, teda spolupráca Českej republiky, Slovenska, Maďarska, Slovinska a Rakúska. Tomu ale bráni celý rad nestrávených historických sentimentov i konkrétnych problémov. Inými slovami: zdá sa, že v strednej Európe nie je skutočná regionálna spolupráca, podobná napríklad tej škandinávskej“ (Pehe, 2011, str. 19).

15. februára 2011, pri príležitosti osláv 20. výročia vzniku Vyšehradskej skupiny v Bratislave, bola prijatá Bratislavská deklarácia, v ktorej zástupcovia členských štátov potvrdzujú svoju snahu pokračovať a ďalej rozvíjať vzájomnú spoluprácu posilňujúcu stabilnú a demokratickú Európu a jej pozíciu na svetovej scéne v záujme zachovania mieru a udržateľného rozvoja. V snahe dosiahnuť stanovené ciele plánujú:

- aktívne prispievať k silnej Európe a podporovať a realizovať projekty zamerané na podporu súdržnosti a posilnenie konkurencieschopnosti krajín V4 a EÚ v globálnom kontexte, tak ako aj prekonať dôsledky globálnej finančnej a hospodárskej krízy. V rokovaní o budúcom viacročnom finančnom rámci, ktorého neoddeliteľnou súčasťou musí ostať dobre cielená kohézná politika a spoločná poľnohospodárska politika, budú krajiny V4 obhajcom dodržiavania zásad, ktoré posilňujú vnútorné a vonkajšie konvergenzie konkurencieschopnosti EÚ;
- kladť veľký dôraz na podporu európskej energetickej bezpečnosti rozšírením a prehĺbením vnútorného trhu s energiou, a tým posilniť regionálnu spoluprácu V4 v rámci EÚ; diverzifikácia trás, zdrojov a dodávateľov energie, dopravcov a rozvoj energetickej infraštruktúry, a to najmä realizáciou severo-južného plynárenského prepojenia a modernizáciou ropných a elektrických sietí;
- podporiť rýchly rozvoj infraštruktúry dopravy krajín V4 (cestnej, železničnej a riečnej) a posilniť tak ich rastový potenciál, prístupnosť pre ich občanov a cezhraničnú spoluprácu;
- rozvíjať princípy vyjadrené v hodnotách štyroch slobôd, ktoré otvorili nové možnosti pre zamestnanosť, hospodársku spoluprácu, obchod, investície a kontakty medzi občanmi. Krajiny V4 vítajú úplnú liberalizáciu prístupu na pracovné trhy v celej EÚ, ktorá musí byť dokončená v roku 2011 a budú aj

naďalej podporovať sociálne a vzdelávacie začlenenie, s osobitným zreteľom na integráciu rómskej komunity, založenej na vzájomnej zodpovednosti;

- zviditeľniť Vyšehradskú skupinu v tretích krajinách, a to ako prostredníctvom hlbšej spolupráce krajín V4 v rámci spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky Európskej únie, tak aj prostredníctvom aktivít mimo úrovne Únie. V4 bude viac podporovať preklad svojich jedinečných skúseností a prechodného politického hľadiska do vonkajších politík EÚ;
- uľahčiť proces rozšírenia priestoru stability a demokracie v susedstve EÚ a aktívne prispievať k implementácii európskych a euro-atlantických ambícií krajín Východného partnerstva a bude pokračovať v podpore krajín západného Balkánu v ich integrácii do EÚ a NATO. Pridaná hodnota unikátneho *know-how* krajín V4 a združených prostriedkov Medzinárodného vyšehradského fondu môžu účinne pomôcť partnerským krajinám okolia, aby ich integračné a demokratizačné úsilie bolo úspešné;
- podporovať a presadzovať posilnenie euro-atlantickej väzby, vrátane rozvoja úzkej strategickej komplementarity medzi NATO a Európskou úniou, ktorá je považovaná za zásadnú pre dlhodobú bezpečnosť našich krajín a celej euro-atlantickej oblasti. Súčasné medzinárodné prostredie prináša čoraz zložitejšie problémy univerzálneho charakteru, ktoré presahujú možnosti jednotlivých krajín. Vyšehradská skupina bude aktívne prispievať k medzinárodnému úsiliu v boji proti terorizmu, obchodu s ľuďmi a drogami, nelegálnej migrácie, extrémizmu a ďalším bezpečnostným hrozbám a výzvam, vrátane tých, ktoré sa dotýkajú oblasti kybernetickej bezpečnosti, ktoré ohrozujú naše hodnoty a slobody našich občanov; venovať veľkú pozornosť úsiliu zo strany EÚ a jej členských štátov, ako aj medzinárodného spoločenstva, riešiť problémy vyplývajúce z klimatických zmien, podpora boja proti chudobe, a uľahčiť efektívne poskytovanie rozvojovej pomoci (The Bratislava Declaration of the Prime Ministers of the Czech Republic, the Republic of Hungary, the Republic of Poland and the Slovak Republic on the occasion of the 20th anniversary of the Visegrad Group, 2011).

Kwasniewski si myslí, že by Vyšehradská skupina mala pokračovať v dôležitej úlohe pri formovaní východnej politiky EÚ voči krajinám, ako je Rusko, Bielorusko a Ukrajina. Podľa neho má bohaté skúsenosti pri kontaktoch s Východom a vie, aké procesy, môžu byť

príležitosťou pre Európu. Ďalšou oblasťou, v ktorej môže V4 v rámci európskej politiky veľa spraviť je západný Balkán. Môže poskytnúť spoluprácu krajinám, ktoré rovnako ako V4 podstupujú bolestivú skúsenosť s vojnou, podstupujú ťažkosti transformácie a ktoré sa uchádzajú o vstup do NATO a EÚ. Je dôležité si však pamätať, že EÚ nie je len integračnou snahou na kontinentálnej úrovni, ale obsahuje aj regionálne zmýšľanie. V4 sa stala perfektnou súčasťou európskej siete, spájajúc ľudí, učiac ich vzájomnej dôvere a stavajúc spoločnú budúcnosť (Kwasniewski, 2006).

Podľa Čarnogurského zas bude budúcnosť vyšehradskej skupiny závisieť od toho, či členské štáty dokážu transformovať odlišnosti v ich záujmoch do spoločnej sily, či dokážu takúto silu vytvoriť z tradičných odlišností v ich zahraničnej politike. Zjednodušene povedané, počas zahraničnopolitických kríz Maďarsko vzhliadalo k Nemecku, Česko a Slovensko k Rusku a Poľsko v minulosti k Francúzsku a Anglicku, v súčasnosti k USA. V4 by sa nemala pokúšať potlačiť tieto historické dispozície, ale mala by ich použiť na podporu spoločných cieľov (Čarnogurský, 2006).

5 Záver

Spolupráca krajín strednej Európy predstavuje jedinečný nástroj na presadzovanie záujmov štátov, ktoré okrem geografického umiestnenia spájajú aj historické, kultúrne a politické špecifiká. Takáto spolupráca sa realizovala a aj naďalej realizuje v podobe viac či menej inštitucionalizovaných zoskupení, v rámci ktorých dôležité miesto zastáva Vyšehradská štvorka.

V mojej práci som na základe vytýčených cieľov charakterizovala a analyzovala spoluprácu Vyšehradskej štvorky a poukázala na jej význam v rámci strednej Európy i Európskej únie. Rovnako som sa zamerala aj na jej budúcnosť a pravdepodobné ďalšie smerovanie, ktoré je v úzkej súvislosti s históriou a pôvodným účelom V4, ale odráža aj meniace sa podmienky a okolnosti.

Táto skupina štyroch postkomunistických krajín Českej republiky, Slovenskej republiky, Maďarska a Poľska slávi tohto roku už dvadsiate výročie svojho vzniku. Počas svojej existencie dokázala prekonať obdobia stagnácie, podmienené nedostatočným angažovaním sa zúčastnených krajín, politickou vôľou vedúcich predstaviteľov, ako aj rôznymi konfliktami, z ktorých časť je ešte stále aktuálna. Napriek tomu však táto spolupráca pomohla doviesť členské štáty do európskych a euro-atlantických integračných štruktúr, ako sú Európska únia a NATO a stať sa tak dôveryhodnými a rovnocennými partnermi.

Spolupráca však po dosiahnutí integračných cieľov neochladla, ale naďalej sa rozvíja v oblasti kultúrnej, hospodárskej, politickej a mnohých ďalších. Práve preto sa Vyšehradská skupina stala vzorom a vhodným modelom pre iné štáty (najmä krajiny západného Balkánu), ktoré môžu čerpať z bohatých skúseností získaných počas jej dvadsaťročného trvania.

Prítomné sú však aj názory, že vyšehradské zoskupenie už splnilo svoj účel a postupne sa stáva zastaralým a nepotrebným pre súčasnosť. Taktiež sa z radov starších členských štátov Európskej únie ozývajú hlasy, že V4 sa snaží vytvárať akúsi spoločnú taktiku v rámci EÚ a že využíva svoje postavenie na lobovanie za záujmy svojich krajín. Obhajovať svoje záujmy je však legitímne právo zoskupenia takéhoto charakteru a dá sa povedať, že aj jeho účel.

Ďalšou dôležitou vlastnosťou V4 je aj „neizolovanosť“ tejto skupiny, ale naopak ochota rozvíjať a prehĺbovať spoluprácu aj s ďalšími krajinami a tým prispievať k rozvoju, bezpečnosti a blahobytu nielen stredoeurópskeho regiónu, ale Európy ako takej. Oblasť, v ktorých sa takáto spolupráca realizuje a s najväčšou pravdepodobnosťou bude realizovať aj naďalej sú: rozvoj regionálnej spolupráce, energetická bezpečnosť, obrana a zbrojenie, podpora integračných snáh iných krajín ako aj aktivity financované cez Medzinárodný vyšehradský fond.

Vyšehradská štvorka teda pomáha členským krajinám vystupovať ako silný partner, ktorý je schopný bojovať za svoje záujmy a je schopný ich aj presadiť, a to častokrát proti veľkému a silnému štátu, čo by sa malým štátom strednej Európy nepodarilo, ak by bojovali každý sám za seba.

Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje

- <1> BARROSO, J. M. Is Visegrad regional cooperation useful for European Union? In: JAGODZIŃSKI, A. *The Visegrad Group – A Central European Constellation*. Bratislava: International Visegrad Fund, 2006. s. 255. ISBN 80-969464-7-1.
- <2> BUSEK, E. The unique oportunities of Central Europe – A chance for Austria. In: JAGODZIŃSKI, A. *The Visegrad Group – A Central European Constellation*. Bratislava: International Visegrad Fund, 2006. s. 255 ISBN 80-969464-7-1.
- <3> ČARNOGURSKÝ, J. Visegrad yesterday, today and tomorrow. In: JAGODZIŃSKI, A. *The Visegrad Group – A Central European Constellation*. Bratislava: International Visegrad Fund, 2006. s. 255. ISBN 80-969464-7-1.
- <4> GRAHAM, E.; NEWNHAM, R. *The Penguin Dictionary of International Relations*. London: Penguin Publishing House, 1998. s. 640. ISBN 9780140513974.
- <5> HLADKÝ, L. Slovinsko a jeho spolupráce s visegrádskými zeměmi. In: GONĚC, V.; VLČEK, R. *Z dějin visegrádského prostoru*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 279. ISBN 80-210-3887-X.
- <6> KUČAN, M. A view of the Visegrad Group. In: JAGODZIŃSKI, A. *The Visegrad Group – A Central European Constellation*. Bratislava: International Visegrad Fund, 2006. s. 255. ISBN 80-969464-7-1.
- <7> KUNŠTÁT, M. Rakousko. In: VYKOUKAL, J. *Visegrád; možnosti a meze středoevropské spolupráce*. Praha: Dokořán, 2003. s. 405. ISBN 80-86569-34-92003.
- <8> KUNŠTÁT, M. Německo. In: VYKOUKAL, J. *Visegrád; možnosti a meze středoevropské spolupráce*. Praha: Dokořán, 2003, s. 405. ISBN 80-86569-34-92003.
- <9> KWAŚNIEWSKI, A. A History of Common Success. In: JAGODZIŃSKI, A. *The Visegrad Group – A Central European Constellation*. Bratislava: International Visegrad Fund, 2006. s. 255. ISBN 80-969464-7-1
- <10> LANG, K. O. Germany and the Visegrad Group. In: JAGODZIŃSKI, A. *The Visegrad Group – A Central European Constellation*. Bratislava: International Visegrad Fund, 2006. s. 255. ISBN 80-969464-7-1.

- <11> LUKÁČ, P.; GYRFÁŠOVÁ, O. The Role of History and Identity in Shaping Trans-Atlantic Relations. In: ŠTASTNÝ, M. *Visegrad Countries in an Enlarged Trans-Atlantic Community*. Bratislava: Institute for public affairs, 2002. s. 221. ISBN 80-88935-38-5.
- <12> LUKÁŠEK, L. *Visegrádská skupina a její vývoj v letech 1991 – 2004*. Praha: Karolinum, 2010. s. 170. ISBN 978-80-246-1859-3.
- <13> MAJEROVÁ, I. *Mezinárodní integrační procesy*. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, 2007. s. 125. ISBN 978-80-7248-1.
- <14> MARUŠIAK, J. Regionálna spolupráca. In: KOLLÁR, M. et al. *Slovensko 2008: Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2009. s. 749. ISBN 80-89345-23-6.
- <15> LEŠKA, V. *Minulost, přítomnost a budoucnost Visegrádské spolupráce*. Mezinárodní politika, 2003, roč. 27, č. 4, ss. 10-13, ISSN 0543-7962.
- <16> LEŠKO, M. Príbeh sebadiskvalifikácie favorita. In: BÚTORA, M.; ŠEBEJ, F. *Slovensko v šedej zóne: Rozširovanie NATO, zlyhania a perspektívy Slovenska*. Bratislava: IVO, 1998. s. 255. ISBN 80-88935-01-6.
- <17> VYKOUKAL, J. *Visegrád; možnosti a meze středoevropské spolupráce*. Praha: Dokořán, 2003. s. 405. ISBN 80-86569-34-9.

Publikácie v periodikách

- <1> BELLING, V. Střední Evropa v zahraniční politice Německé vlády. *Mezinárodní politika*. 2006, roč. 30, č. 9, s. 15-18, ISSN 0543-7962
- <2> ČÁKY, M. Regionálna spolupráca – súčasť stredoeurópskej regionálnej politiky krajín Visegrádskej štvorky. *Slovenská politologická revue*. 2005, č. 1, s. 4. ISSN 1335-9096.
- <3> EHL, M. O střední Evropě bez nostalgie – nesentimentální Visegrád. *Mezinárodní politika*. 2011, roč. 35, č. 3, s. 12-13, ISSN 0543-7962.
- <4> GNIAZDOWSKI, M. Dilemata největšího z menších. K visegrádskému rozměru polské politiky. *Mezinárodní politika*. 2011, roč. 35, č. 3, s. 9-11, ISSN 0543-7962.
- <5> HORVÁTH, P. Stredná Európa a jej integračné pokusy. *Slovenská politologická revue*. 2004, č. 2, s. 18. ISSN 1335-9096.
- <6> KARLÍK, R. Česká zahraniční politika v evropském prostoru. *Mezinárodní politika*. 2003, roč. 27, č. 4, s. 18-20, ISSN 0543-7962.

- <7> KOŘAN, M. Visegrádska spolupráce na prahu třetí dekády. *Mezinárodní politika*. 2011, roč. 35, č. 3, s. 4-6, ISSN 0543-7962.
- <8> KUBÁČEK, J. Visegrádska spolupráce v Evropské unii. *Mezinárodní politika*. 2006, roč. 30, č. 9, ss. 19-21, ISSN 0543-7962.
- <9> MILDENBERGER, M. Německo-Polsko-Česko: Ke starým i novým asymetriím ve vzájemných vztazích. *Mezinárodní politika*. 2001, roč. 25, č. 11, s. 4-6, ISSN 0543-7962.
- <10> MOCEK, M. Benelux: Společné i rozporné zájmy. *Mezinárodní politika*. 2003, roč. 27, č. 4, s. 8-10, ISSN 0543-7962
- <11> PEHE, J. Pochybnosti o Visegrádu. *Mezinárodní politika*. 2011, roč. 35, č. 3, s. 18-19, ISSN 0543-7962.
- <12> STRÁŽAY, T. Inšpirujúci Visegrád alebo výročné zamyslenie nad možnosťami exportu visegrádského modelu. *Mezinárodní politika*. 2011, roč. 35, č. 3, s. 6-8, ISSN 0543-7962.
- <13> ŠMIHULA, D. Oblasti pôsobnosti zahraničnej politiky Slovenskej republiky. *Mezinárodní politika*. 2003, roč. 27, č. 3, s. 29-31, ISSN 0543-7962.
- <14> ZENKER, P.; WARTUSCHOVÁ, T. Kolik lidí zná Visegrád? *Mezinárodní politika*. 2011, roč. 35, č. 3, s. 16-17, ISSN 0543-7962.

Elektronické zdroje

- <1> BILČÍK, V.; STRÁŽAY, T. *Fungovanie Vyšehradskej štvorky pred a po vstupe jej členov do Európskej únie* [online]. 2006 [cit. 12.3.2011]. Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku. Dostupné z World Wide Web: <http://www.sfpa.sk/dokumenty/publikacie/116>>.
- <2> EURACTIV. *Czech PM: Visegrad Group „Not a Masonic Lodge“* [online]. 28.9.2010 [cit. 6.3.2011]. Dostupné z World Wide Web: <http://www.euractiv.com/en/future-eu/czech-pm-visegrad-group-not-a-masonic-lodge-news-498186>>.
- <3> EURACTIV. *Uznesenie NR SR o Benešových dekrétach: ohlasy v EP* [online]. 25.9.2007 [cit. 25.3.2011]. Dostupné z World Wide Web: <http://www.euractiv.sk/slovensko-v-ep/clanok/uznesenie-nr-sr-o-benesovych-dekretoch-ohlasy-v-ep>>.

- <4> EURACTIV. *Višegrád aj po rozšírení EÚ* [online]. 16.2.2004 [cit. 2.2.2011]. Dostupné z World Wide Web: <http://www.euractiv.sk/buducnost-eu/clanok/visegrad-aj-po-rozsireni-eu>>.
- <5> EURÓPSKA ÚNIA. *Benelux* [online]. 2008 [cit. 17.1.2011]. Dostupné z World Wide Web: <http://www.europskaunia.sk/benelux>>.
- <6> INTERNATIONAL VISEGRAD FUND. *International Visegrad Fund* [online]. 2000 [cit. 12.4.2011]. Dostupné z World Wide Web: <http://visegradfund.org/about/>>.
- <7> MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VECÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Správa o zahraniční politice České republiky* [online]. 2001 [cit. 18.12.2010]. Dostupné z World Wide Web: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/zprava_2001.html>.
- <8> MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Medzinárodný vyšehradský fond* [online]. 2009 [cit. 12.4.2011]. Dostupné z World Wide Web: http://www.foreign.gov.sk/sk/zahranicna_politika/medzinarodny_vysehradsky_fond>.
- <9> MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Stredoeurópska iniciatíva* [online]. 2008 [cit. 15.4.2011]. Dostupné z World Wide Web: http://www.foreign.gov.sk/sk/zahranicna_politika/stredoeuropska_iniciativa>.
- <10> NOVÁKOVÁ, M. *Analýza zahraniční politiky Slovenské republiky 1994-1998* [online]. 18.3.2008 [cit. 18.4.2011]. Internetový politologický časopis e-Polis. ISSN 1801-1438. Dostupné z World Wide Web: <http://www.e-polis.cz/mezinarodni-vztahy/248-analyza-zahranicni-politiky-slovenske-republiky-1994-1998.html>>.
- <11> ORAVEC, M. *Visegrádska spolupráca a jej perspektívy* [online]. 2001 [cit. 15.2.2011]. Czech-Slovak Political Science Students' Union. Dostupné z World Wide Web: <http://www.cpssu.org/storage/Visegrad-MP2001.pdf>>.
- <12> STRÁŽAY, T. *Vybrané aspekty spolupráce V4 a ich aplikácia na západnom Balkáne* [online]. 2006 [cit. 12.3.2011]. Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku. Dostupné z World Wide Web: <http://www.sfpa.sk/dokumenty/publikacie/133>>.
- <13> THE AMERICAN PRESIDENCY PROJECT. *Joint Declaration of the United States of America and the Czech and Slovak Federal Republic* [online]. 1991 [cit.

- 6.1.2011]. Dostupné z World Wide Web:
<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=20125#axzz1L7XVA8Am>>.
- <14> THE WORLD TRADE LAW. *Central European Free Trade Agreement* [online]. 1992 [cit. 18.2.2011]. Dostupné z World Wide Web:
<http://www.worldtradelaw.net/fta/agreements/cefta.pdf>>.
- <15> VISEGRAD GROUP. *Declaration of Prime Ministers of the Czech Republic, the Republic of Hungary, the Republic of Poland and Slovak Republic on cooperation of the Visegrád Group countries after their accession to the European Union* [online]. 2004 [cit. 15.3.2011] Dostupné z World Wide Web:
<http://www.visegradgroup.eu/download.php?ctag=download&docID=35>>.
- <16> VISEGRAD GROUP. *Deklarácia o spolupráci Českej a Slovenskej federatívnej republiky, Poľskej republiky a Maďarskej republiky na ceste európskej integrácie* [online]. 1991 [cit. 5.1.2011]. Dostupné z World Wide Web:
<http://www.visegradgroup.eu/download.php?ctag=download&docID=56>>.
- <17> VISEGRAD GROUP. *History of the Visegrad* [online]. 2006 [cit. 12.2.2011]. Dostupné z World Wide Web:
<http://www.visegradgroup.eu/main.php?folderID=1044>>
- <18> VISEGRAD GROUP. *Joint Communiqué of the Ministers of Defence of the Visegrad Group Countries* [online]. 2007. [cit. 6.1.2011]. Dostupné z World Wide Web:
<http://www.visegradgroup.eu/main.php?folderID=1072&articleID=8309&ctag=articlelist&iid=1>>.
- <19> VISEGRAD GROUP. *Joint Declaration of the Prime Ministers of the V4 countries on Ukraine, Kazimierz* [online]. 10.6.2005. [cit. 15.3.2011]. Dostupné z World Wide Web:
<http://www.visegradgroup.eu/main.php?folderID=962&articleID=3901&ctag=articlelist&iid=1>>.
- <20> VISEGRAD GROUP. *The Bratislava Declaration of the Prime Ministers of the Czech Republic, the Republic of Hungary, the Republic of Poland and Slovak Republic on the occasion of the 20th anniversary of the Visegrad* [online]. 2011 [cit. 18.3.2011]. Dostupné z World Wide Web:
<http://www.visegradgroup.eu/main.php?folderID=940&articleID=32697&ctag=articlelist&iid=1>>.

Zoznam skratiek

ANZUS	The Australia, New Zealand, United States Security Treaty/Dohoda Austrálie, Nového Zélandu, Spojených štátov amerických
B3	skupina troch pobaltských krajín - Lotyšsko, Estónsko, Litva
CEFTA	Central European Free Trade Agreement/Stredoeurópske združenie voľného obchodu
CFSP	Common Foreign and Security Policy/Spoločná zahraničná a bezpečnostná politiky
ČR	Česká republika
EEA	European Economic Area/Európsky hospodársky priestor
EEAS	European External Action Service/Európska služba pre vonkajšiu činnosť
EMU	Economic and Monetary Union/Hospodárska a menová únia
EÚ	Európska únia
G8	skupina siedmich najvyspelejších krajín sveta a Ruska
HDP	Hrubý domáci produkt
LAS	League of Arab States/Liga arabských štátov
IVF/MVF	International Visegrad fund/Medzinárodný vyšehradský fond
NATO	North Atlantic Treaty Organization/Organizácia Severoatlantickej zmluvy
OBSE	Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development/ Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
OSN	Organizácia spojených národov
RVHP	Rada vzájomnej hospodárskej pomoci
SEI	Stredoeurópska iniciatíva
SR	Slovenská republika
USA	United States of America/Spojené štáty americké
V4	Vyšehradská skupina/Vyšehradská štvorka

Prehlásenie o využití výsledkov bakalárskej práce

Prehlasujem, že

- som bola zoznámená s tým, že na bakalársku prácu sa plne vzťahuje zákon č. 121/2000 Zb. – autorský zákon, najmä § 35 – užívanie diela v rámci občianskych a náboženských obradov, v rámci školských predstavení a užívanie diela školného a § 60 – školné dielo;
- beriem na vedomie, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (ďalej len VŠB-TUO) má právo nezárobkovo, ku svojej vnútornej potrebe, bakalársku prácu užívať (§ 35 odst. 3);
- súhlasím s tým, že bakalárska práca bude v elektronickej podobe archivovaná v Ústrednej knižnici VŠB-TUO a jeden výtlačok bude uložený u vedúceho bakalárskej práce. Súhlasím s tým, že bibliografické údaje o bakalárskej práci budú zverejnené v informačnom systéme VŠB-TUO;
- bolo dojednané, že s VŠB-TUO, v prípade záujmu z jej strany, uzatvorím licenčnú zmluvu s oprávnením užívať dielo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bolo dojednané, že užívať svoje dielo, bakalársku prácu, alebo poskytnúť licenciu k jej využívaniu môžem len so súhlasom VŠB-TUO, ktorá je oprávnená v takomto prípade odo mňa požadovať primeraný príspevok na úhradu nákladov, ktoré boli VŠB-TUO na vytvorenie diela vynaložené (až do ich skutočnej výšky).

V Ostrave dňa 11. 05. 2011

.....
meno a priezvisko študenta

Adresa trvalého pobytu študenta:

Raková 1568, 02351 Raková